

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Факультет економіки та менеджменту

(повне найменування інституту, назва факультету)

Кафедра управління і фінансово-економічної безпеки

(повна назва кафедри)

«До захисту допущено»

завідувач кафедри

Попова О.Ю.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

“ ” 2021 року

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

бакалавр

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему «Дослідження напрямів удосконалення управління розвитком регіону»

Виконав: студент 4 курсу, групи МЕН-17

(шифр групи)

спеціальності 073 Менеджмент

Мерецький Павло Юрійович

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Керівник: д.е.н., професор, професор кафедри УФЕБ Ляшок Я.О.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент: к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства

Табачкова Н.А.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Нормоконтроль:

д.е.н., проф. Я.О. Ляшок

(підпис)

(дата)

Засвідчую, що у цій впускній кваліфікаційній роботі немає запозичень з праць інших авторів без відповідних посилань.

студент

(підпис)

Покровськ – 2021 р.

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет економіки і менеджменту

Кафедра управління і фінансово-економічної безпеки

Освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»

Спеціальність 073 Менеджмент

(шифр і назва)

Затверджую:
зав. кафедрою УФЕБ

О.Ю. Попова

«__» _____ 2021р

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студента

Мерецького Павла Юрійовича

1. Тема роботи «Дослідження напрямів удосконалення управління розвитком регіону»

керівник проекту (роботи) Ляшок Ярослав Олександрович, д.е.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по інституту від « 19 » 04 2021 р. № 175

2. Термін здачі студентом закінченої роботи 7 червня 2021року

3. Вихідні дані до роботи матеріали звіту про переддипломну практику, статистичні дані роботи промислово-виробничого комплексу міста Новогродівка, програма розвитку Донецької області

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити) промислова політика регіону: тенденції та напрямки розвитку, аналіз стану промислового комплексу міста Новогродівка, аналіз показників доданої вартості, управління розвитком промислового комплексу, програма розвитку промислово-виробничого комплексу міста Новогродівка до 2030 року, комплексне рішення питань, пов'язаних з активізацією інвестиційної діяльності

5. Перелік графічного матеріалу: основні положення дипломної роботи; обсяг продукції промисловості у діючих оптових цінах підприємств; методика управління показниками в залежності від значень доданої вартості; звіт про створення доданої вартості; галузева структура промисловості м. Новогродівка на період до 2030 року; структура зростання виробництва по сферах і основних галузях економіки; обсяги та темпи росту промислової продукції у порівняних оптових цінах по м. Новогродівка на період до 2030 року; обсяги та темпи росту промислової продукції у натуральному виразі по м. Новогродівка на період до 2030 року; прогноз інвестиційних вкладень по м. Новогродівка на період до 2030 року

6. Консультанти з проекту (роботи), із зазначенням розділів, що їх стосуються

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1.	д.е.н, проф. Ляшок Я.О.		
2.	д.е.н, проф. Ляшок Я.О.		
3.	д.е.н, проф. Ляшок Я.О.		
Нормо-контроль	д.е.н, проф. Ляшок Я.О.		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір і затвердження теми дослідження	19.04.2021	
2.	Складання завдання на виконання випускної кваліфікаційної роботи, складання плану роботи	25.04.2021	
3.	Вивчення економічної літератури з обраної теми роботи та написання першого розділу	10.05.2021	
4.	Аналіз статистично-економічної інформації з досліджуваної проблеми та написання другого розділу дипломної роботи	20.05.2021	
5.	Розробка рекомендацій та заходів щодо підвищення ефективності, які розглянуті в ракурсі обраної теми роботи	30. 05.2021	
6.	Оформлення вступу, висновків, реферату, демонстраційних аркушів	5.06.2021	
7.	Подання виконаної роботи на зовнішнє рецензування	8.06.2021	
8.	Попередній захист випускної кваліфікаційної роботи, підписання дипломної роботи у завідувача кафедри та подання документів до ДЕК	16.06.2021	

Студент

(підпис)

П.Ю. Мерецький

Керівник роботи

(підпис)

Я.О. Ляшок

АНОТАЦІЯ

Мерецький П.Ю. «Дослідження напрямів удосконалення управління розвитком регіону» /Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 073 Менеджмент. –ДВНЗ ДонНТУ, Покровськ, 2021.

У роботі розглянуті теоретичні основи регіональної політики; проведено аналіз промислового комплексу, аналіз адитивної фактичної, адитивної нормативної та залишкової доданої вартості; визначено основні шляхи і методи вдосконалення регіональної політики; розроблена програма розвитку промислового комплексу та напрямки інвестиційної політики.

Ключові слова: регіон, регіональна політика, промисловий комплекс, цільова програма, додана вартість, інвестиційна привабливість, інвестиційні проекти.

ANNOTATION

Meretsky P.Yu. "Research of directions of improvement of management of development of region"Final qualification work for the degree of "bachelor" in the specialty 073 Management. - DonNTU, Pokrovsk, 2021.

The theoretical bases of regional policy are considered in the work; the analysis of the industrial complex, the analysis of additive actual, additive normative and residual added value is carried out; the main ways and methods of improving regional policy are identified; the program of development of an industrial complex and directions of investment policy is developed. Key words: region, regional policy, industrial complex, target program, added value, investment attractiveness, investment projects.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА: ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ..	7
1.1 Регіональна політика: поняття, мета, принципи формування.....	7
1.2 Регіональні програми як інструмент державної політики регулювання територіального розвитку.....	15
1.3 Місто Новогродівка як одна з ланок здійснення регіональної політики в Донецькій області.....	21
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТАНУ ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ МІСТА НОВОГРОДІВКА.....	24
2.1 Необхідність економічного аналізу для ефективного здійснення регіональної політики.....	24
2.2 Аналіз показників промислового комплексу міста Новогродівка за період 2018-2020 р.....	31
2.3 Аналіз показників доданої вартості.....	38
РОЗДІЛ 3 УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ	51
3.1 Методологічна база складання програми розвитку промислового комплексу.....	51
3.2 Програма розвитку промислово-виробничого комплексу міста Новогродівка до 2030 року.....	64
3.2.1 Промисловий комплекс.....	65
3.2.2 Виробництво товарів народного споживання.....	69
3.2.3 Агропромисловий комплекс.....	70
3.2.4 Транспорт та зв'язок.....	72
3.2.5 Основні пріоритетні напрямки інвестування.....	74
...3.2.6 Етапи та механізми реалізації програми розвитку міста.....	78
3.3. Комплексне рішення питань, пов'язаних з активізацією інвестиційної діяльності.....	81
ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	95
ДОДАТКИ.....	99

ВСТУП

Регіональна політика покликана регулювати всі процеси, які відбуваються на конкретній території, серед яких сьогодні провідними є економічні. Для цього держава використовує доступний їй арсенал методів і засобів фінансово-економічного впливу на розвиток усіх сфер регіонального життя, в тому числі й неекономічних. Характерною ознакою політики є ключова роль держави у визначенні цілей соціально-економічного розвитку і виборі засобів їхнього досягнення через відповідні механізми регулювання економічних відносин. Регіональна спрямованість економічної політики надає їй універсальних рис, оскільки дія її механізмів у тій чи іншій модифікації поширюється на всі сфери регіонального життя. Тому регіональну економічну політику доцільно розглядати як конгломерат бюджетної, податкової, кредитної, цінової, структурної, інвестиційної та інституційної політики.

Якою б ефективною не була економічна політика держави ігнорування інших сторін регіонального життя, як засвідчує досвід серйозно гальмує ринкові реформи загалом. А тому, зважаючи на природу регіональних процесів, держава повинна виробити чітку політику дій щодо розвитку всіх сфер суспільного життя: соціальної, промислової, аграрної, екологічної, гуманітарної, науково-технічної. Україні, як незалежній державі, необхідно визначити нові структурні співвідношення між регіонами. Це означає - досягти максимальної територіальної інтеграції України, перетворити її в соціально-економічну єдність і, поряд з цим, забезпечити умови для підтримки місцевих зрушень шляхом використання внутрішніх потенціалів усіх регіонів.

Стратегія розвитку соціально-економічного району повинна ґрунтуватися на таких принципах: трансформація структур господарських комплексів соціально, економічних районів відповідно до потенціалу їхньої території; інтеграція господарських комплексів економічних районів і єдиний національний господарський комплекс України; послідовне поліпшення екологічної ситуації в регіонах; зменшення соціальної напруги у суспільстві; формування якісно нових

взаємовідносин між державою і регіонами на взаємовигідних умовах.

Державна регіональна політика повинна бути пронизана духом національної єдності, враховувати особливості кожного регіону, виражати компроміс державних, регіональних та місцевих інтересів, а також спрямована на забезпечення сталого економічного зростання, суспільної стабільності й цілісності України.

Головна мета державної регіональної політики - це зміцнення національної безпеки України, піднесення рівня матеріального добробуту населення, поліпшення екологічних умов життєдіяльності на засадах створення сприятливого організаційно-економічного режиму для ефективного використання природно-ресурсного, трудового і науково-технічного потенціалу регіонів з урахуванням їхніх історико-культурних, природних, соціальних та економічних особливостей.

Нові економічні умови потребують адекватних підходів до розробки програм. Це активізує пошук оптимальної моделі механізму їхньої реалізації як однієї з ключових умов забезпечення результативності регіональної політики.

Предметом дослідження випускної кваліфікаційної роботи є регіональна політика розвитку промислового комплексу.

Мета випускної кваліфікаційної роботи – визначення основних шляхів і методів вдосконалення регіональної політики.

Об'єктом дослідження є промисловий комплекс міста Новоградівка.

Для досягнення цієї мети в роботі поставлені та вирішені наступні задачі:

- розкрити теоретичні основи регіональної політики;

- провести аналіз промислового комплексу,

- здійснити аналіз адитивної фактичної, адитивної, нормативної та залишкової доданої вартості;

- визначити основні шляхи і методи вдосконалення регіональної політики;

- надати рекомендації щодо розробки програми розвитку промислового комплексу та напрямків інвестиційної політики

При розв'язанні даних задач в дипломній роботі використовувалися такі методи: аналітичний, порівняльний економічний аналіз, метод групування, економіко-статистичний, графічний, балансового узагальнення.

РОЗДІЛ 1 РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА: ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ

1.1. Регіональна політика: поняття, мета, принципи формування

Становлення України як незалежної держави поставило для рішення актуальні проблеми формування її внутрішньої і зовнішньої політики з метою практичної реалізації стратегічного курсу на побудову суспільства з соціально орієнтованою ринковою економікою. Гострота проблеми посилена як відсутністю досвіду здійснення самостійної політики у всіх сферах соціально-економічного життя, якого Україна була позбавлена в умовах командно-адміністративної системи, так і недостатнім теоретичним обґрунтуванням тактики й стратегії управління процесами державотворення, економічними зокрема. Важливим уроком досвіду державотворення є висновок про те, що курс на соціально орієнтовану ринкову трансформації економіки матиме шанс на успіх тоді, коли до його здійснення будуть активно залучені регіони. Цей висновок є логічним результатом аналізу ходу економічних реформ, який засвідчив, що не може бути уніфікованого підходу до управління економічними процесами в такій територіальне диверсифікованій державі, як Україна, а сама глибина втручання центральної влади в регіональні процеси повинна мати свої розумні межі. Тобто коли йдеться про реформування економічних відносин, то, як виявилось, єдині "правила гри", визначені Центром для всіх, бажаних результатів не дають. Отож, висновок про необхідність регіоналізації реформ є цілком закономірним і об'єктивним визнанням ролі регіонів у суспільному житті України і зміцненні її економічної могутності як унітарної держави. Саме у посиленні реального впливу регіонів на економічні процеси полягає сучасна стратегія ринкових перетворень.

Водночас, зміщуючи акценти економічних реформ у регіони, держава аж ніяк не повинна знімати з себе відповідальність за їхній соціально-економічний стан. Звичайно, в такому випадку виникає проблема пошуку компромісу між регіональними інтересами держави і місцевими інтересами регіону. Саме на балансі

цих інтересів і повинна ґрунтуватись регіональна політика. А така політика буде ефективною тоді, коли: а) регіони визнають пріоритет державних інтересів; б) держава створить сприятливі умови для реалізації місцевих інтересів силами регіонів; в) будуть забезпечені гарантії державної підтримки розвитку регіонів.

З огляду на сьогодишню ситуацію перша умова не повинна викликати сумнівів і бути предметом політичних дискусій. Питання полягає лише у чіткому визначенні й територіальній локалізації державних регіональних інтересів.

Друга умова також є очевидною. Правда, у разі її реалізації можлива загроза надмірних апетитів регіонів на владні повноваження в економічній сфері, що може викликати втрату керованості регіональними процесами з боку держави.

Складною і далеко неоднозначною щодо практичної реалізації є третя умова. Якщо абстрагуватися від другорядних моментів, то суть проблеми полягає в тому, чи регіональна політика в Україні і надалі буде здійснюватися у формі епізодичних ін'єкцій в окремі регіони, причини яких не завжди мають тільки економічне обґрунтування, розширення економічних свобод окремих територій, які часто можна розцінювати як спроби політичного загравання з ними, продовження практики преференцій деяким суб'єктам господарювання, що також не завжди є раціональним та економічно справедливим тощо.

Проблема надзвичайно актуальна, оскільки йдеться про те, чи в умовах цілої низки лімітуючих факторів форми і методи державної підтримки соціально-економічного розвитку регіонів будуть чітко окреслені й легітимне закріплені в правилах взаємовідносин між ними і державою на принципах еквівалентності, партнерства і законослухняності, чи розвиток територій визначатиметься персональними уподобаннями і пробивною силою лобістських груп. Та й зрештою, не менш важливе значення мають питання селективної державної підтримки програм соціально-економічної реконструкції регіонів, визначення критеріїв її надання, запровадження відповідних процедур контролю і коригування та ін.

Цей далеко не повний спектр окреслених проблем наочно відображає актуальність здійснення ефективної регіональної політики в державі. Останнім часом ця проблема привертає щораз більше уваги практично всіх політичних сил

України, державних органів влади, громадських організацій, науковців. У Посланні Президента України до Верховної Ради України “Україна: поступ у XXI століття. Стратегія економічного та соціального розвитку на 2000-2004 роки” активна регіональна політика визнана важливим напрямком реалізації стратегії економічного зростання. Указом глави держави створено Комісії розробки Концепції державної регіональної політики України, Верхові Рада України планує провести парламентські слухання з цих питань. Однак, не зважаючи на відчутне пожвавлення суспільного інтересу до цих проблем, офіційного документа, який би визначав мету, пріоритеті методи здійснення регіональної політики в Україні і досі нема. Однією з причин такого стану треба визнати недостатню теоретичну обґрунтованість фундаментальних основ регіональної політики.

Останніми роками термін регіональна політика міцно закріпився у економічному лексиконі як практиків, так і науковців. Причому використовують його здебільшого спонтанно, не заглиблюючись у змісті цього поняття, часто ототожнюючи його з регіональним управлінням, регіональним розвитком тощо. Можна зауважити й те, що в найпоширенішому варіанті розуміння регіональної політики економічний аспект домінує над іншими компонентами регіонального життя. Важливість цього питання ніхто не заперечує, однак треба погодитись, що регіональні процеси значно багатогранніші, а тому звужувати поняття регіональної політики до суто економічного регулювання некоректно, тим паче, у період трансформації всіх сторін суспільного життя.

Як засвідчує аналіз наукової літератури, а також різних проектних розробок, є суттєві розбіжності у визначенні терміну регіональна політика, тлумаченні його змісту та формулюванні мети. Перш ніж навести підходи різних авторів до розуміння зазначеного поняття, нагадаємо, що в науці є певні вимоги до визначення термінів. Це, зокрема, об'єктивність, чіткість визначення, завершеність пояснення. Не менш важливою вимогою є категорійна відповідність терміну і родового слова, які не можуть належати до різних категорій. У нашому випадку це означає, що регіональна політика повинна означати перш за все політику, яку у визначенні потрібно уточнити ознаками, які відрізняють її від інших видів політик. З

урахуванням зазначених наукових критеріїв розглянемо підходи деяких авторів до визначення терміну регіональна політика.

Під регіональною політикою - слід розуміти, з одного боку, чітко опрацьовану в законодавчому аспекті практичну діяльність держави в усіх регіонах країни, а з другого, соціально-економічну політику, здійснювану на базі загальнодержавного законодавства самими регіонами для досягнення тих чи інших регіональних і місцевих цілей і завдань. Правильно підмітивши суть регіональної політики як єдність дій держави і регіонів, автор роль останніх вбачає тільки у регулюванні соціально-економічних процесів, які, очевидно, далеко не повністю охоплюють увесь спектр регіонального життя.

М. Кноглер, О. Секарев під регіональною політикою розуміють сукупність заходів, спрямованих на усунення відмінностей в економічній дієздатності та життєвому рівні, наявних між територіально відокремленими частинами країни [1]. У цьому визначенні сформульована мета регіональної політики, а зміст самого терміну так і не розкрито.

Принциповою, на наш погляд, у разі визначення терміну регіональна політика є необхідність тлумачення цього поняття в широкому та вузькому розумінні. В першому випадку це означає політику, яку провадить держава щодо регіонів і самі регіони в межах наданих їм прав та повноважень. У другому випадку регіональна політика звужується винятково до дій держави, а тому тоді говорять про державну регіональну політику.

У проекті Концепції державної регіональної політики в Україні, розробленому Інститутом економіки промисловості НАН України, регіональну політику держави розглядають як “..дії держави, спрямовані на вирівнювання умов діяльності регіонів і їх результатів, ефективне використання регіональних ресурсів і можливостей, створення умов підвищення ефективності регіонів” [2]. Під регіональною політикою держави Є.Б. Алаєв розуміє “сферу діяльності з управління економічним, соціальним і політичним розвитком країни в просторовому, регіональному аспекті, тобто пов'язаному з взаємовідносинами між державою і районами, а також районів між собою” [3]. Деякі автори звужують поняття регіональної політики до

економічних функцій державі Таку позицію С.А. Романюк аргументує тим, “... що навіть у тих випадках, коли йдеться про неекономічні сфери, механізм забезпечення все одно спирається на фінансово-економічні важелі”. В проекті Концепції державної регіональної політики України, підготовленому Комісією а розробки цього документа дано таке визначення: державна регіональна політика - система заходів, що здійснюється органами державної влади та місцевого самоврядування з метою забезпечення дієздатного управління політичним, економічним та соціальним розвитком держави, регіонів і територіальних громад.

Наведені вище визначення регіональної політики свідчать про відсутність єдиних підходів до розуміння цього поняття. Головний недолік цих визначень полягає в тому, що автори досить вільно тлумачать ключове слово терміна - політика. Адже далеко не всі заходи, що їх реалізує держава чи місцеві органи влади, є вираженням практичного втілення певного виду політики як системи дій, орієнтованих на досягнення поставлених цілей. Політика - це стратегічна лінія поведінки держави в тих чи інших сферах суспільного життя. В конкретному випадку йдеться про чітко окреслені “правила гри” в стосунках між державою і регіонами, які б, з одного боку, регламентували її вплив на регіональні процеси, а з іншого, - визначали норми поведінки самих регіонів.

Другий принциповий момент у визначенні терміну регіональна політика полягає в осмисленні поняття інтересу. Тобто йдеться не тільки про те, хто його виражає і якими методами відстоює. Якщо розглядати питання прагматичне, то завжди є спокуса представити регіональну політику у спрощеному вигляді як сукупність державних рішень, орієнтованих на регіони, оскільки в будь-якому акті завжди простежуються мотиви, пов'язані з регіональними інтересами. В таких випадках можна говорити про регіональні аспекти інших політик, а не про регіональну політику як таку. Іншими словами, наявність регіональності в конкретних діях органів державної влади ще не є достатнім аргументом для того, щоб вважати регіональну політику сформованою і практично виконуваною. Про це можна говорити лише тоді, коли дії держави стосовно регіонів виражають обопільні інтереси відповідно до виробленої стратегії внутрішньої політики. Тобто не можна

вважати чистим вираженням регіональної політики як рішення уряду про індексацію грошових заощаджень населення, так і разовий акт про виділення державних асигнувань на поліпшення водопостачання. Перше рішення реалізує державні інтереси і навряд чи повністю задовольнить місцеві, друге - відповідає місцевим інтересам, і аж ніяк не потрапляє в сферу державних пріоритетів. А тому, саме невизначеність та правова не регламентованість фундаментальних принципів регіональної політики в практичній площині набуває ознак спотворених форм регіонального егоїзму, рівень задоволення яких здебільшого визначений далеко не об'єктивними чинниками. Отже, класичний постулат про те, що будь-яка політика добра тоді, коли вона побудована на балансі різноманітних інтересів, у регіональному контексті трансформується у необхідність пошуку компромісу між регіональними інтересами держави та місцевими інтересами, який би був сформульований у вигляді взаємоприйнятних перспективних цілей та адекватних об'єктивним умовам поточних завдань з визначеними методами їхньої реалізації, що повинно бути зафіксовано у відповідних законодавчих і нормативних актах.

Незаперечним також є факт, що між регіональними інтересами держави та місцевими інтересами є розбіжності. В принципі, вони об'єктивно неминучі. А тому ефективною буде тільки та політика, яка максимально згладжуватиме можливі суперечності між ними. Однак, мабуть, у сьогоденній ситуації ця умова не завжди може бути визначальним критерієм дієздатності регіональної політики, оскільки саме тепер надзвичайно актуальне питання національної безпеки держави. Йдеться про те, що навряд чи компроміс буде єдино правильним шляхом вирішення конфліктних ситуацій у випадках, коли вони торкаються національних інтересів України. Саме їм, національним інтересам, повинні бути підпорядковані регіональні інтереси держави та місцеві інтереси регіонів.

Зазначимо, що регіональну політику треба розглядати крізь призму конкретності інтересів, які вона реалізує.

Зокрема, А.В. Толстоухов вважає, що “метою регіональної політики має бути створення ефективної системи управління розвитком окремих районів і адміністративно-територіальних одиниць” [5]. Подібного погляду дотримується

Всеукраїнське об'єднання місцевого і регіонального розвитку, яке бачить мету регіональної політики в забезпеченні ефективного управління політичним, економічним і соціальним розвитком окремих районів і адміністративно-територіальних одиниць. З такими підходами важко погодитись хоча б тому, що забезпечення управління певними процесами є засобом досягнення політичної мети, а не її результату. Адже ж можна досить швидко створити раціональні структури та механізми управління, що аж ніяк не буде свідченням ефективності їхнього функціонування. Кожний етап еволюційних перетворень ставить перед суспільством нові завдання щодо управління соціально-економічними процесами. Атому постійне вдосконалення механізмів регулювання регіональним життям - явище закономірне, яке повинно адекватно відображати пріоритети внутрішньої політики поточного моменту. Якщо не піддавати сумніву тезу про те, що скільки існує внутрішня політика держави, стільки й існуватиме регіональна політика (звичайно, що змінюватимуться її пріоритети, завдання, механізми реалізації, то, очевидно, бачення її мети у створенні систем управління регіонами є помилковим.

Інші погляди на мету регіональної політики відображають розуміння її як засобу територіального вирівнювання соціально-економічного розвитку. “Метою ринково орієнтованої регіональної політики, - зазначають М. Кноглер і О. Сєкарев, - є, з одного боку, вирівнювання регіональних відмінностей і створення в регіонах однакових умов для конкуренції, а з іншого, - максимальне використання регіональних переваг для подолання кризи і активізації внутрішніх джерел економічного зростання” [1]. Метою регіональної політики С. Романюк бачить “...відносне вирівнювання або згладжування умов соціально-економічного розвитку регіонів...”. Подібної позиції дотримується С. Максименко; коли пише, що мета може полягати в тому, “щоб підтримати пропорційний, безкризовий розвиток всієї країни, а також дати шанси всім регіонам повністю використати їх демографічний, природний та інші потенціали”.

Відразу зазначимо, що питання про потребу вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку регіонів, у принципі, є цілком слушним. Адже побудова соціальної держави, проголошеної Конституцією України, за своєю суттю означає

забезпечення однакових життєвих стандартів для всіх громадян держави, незалежно від місця їхнього проживання. Стратегія вирішення цієї проблеми передбачає кілька можливих варіантів. Перший, коли штучно гальмують прогрес більш високорозвинених регіонів за для поступового піднесення до їхнього рівня відсталих, можна відкинути без додаткових пояснень як неприйнятний. Другий варіант, який полягає у державній підтримці депресивних районів, є цілком реальним і апробованим багатьма країнами світу напрямом регіональної політики. Проте такий шлях економічного; вирівнювання порушує принцип соціальної справедливості, що в наших умовах є прямою загрозою суспільній стабільності. В основі третього варіанту є принцип загальнонаціональної ефективності, коли зусилля держави спрямовані на підтримку більш розвинутих регіонів і за рахунок цього забезпечено економічне зростання країни. Однак тоді державним інтересам суперечать місцеві інтереси відсталих територій. Тобто порушується баланс інтересів як важлива умова ефективності регіональної політики.

Отже, якщо не піддавати сумніву об'єктивність існування проблеми соціально-економічного вирівнювання, то питання пошуку адекватних часові механізмів її вирішення є відкритим. Очевидно також, що вирішення цієї проблеми може бути одним із завдань регіональної політики, однак не її метою.

Як зазначено, провідна роль у формуванні та реалізації регіональної політики належить державі. З огляду на це не тільки науковий, а й практичний інтерес викликає питання її структуризації. Аналіз свідчить про відсутність єдиних підходів до цієї проблеми. Деякі автори як складові елементи регіональної політики виділяють економічну, соціальну, науково-технічну, екологічну, демографічну, гуманітарну. Інші вчені вважають, що регіональна політика держави охоплює такі аспекти: економічний, демографічний, соціальний, екологічний, поселенський, науково-технічний [5]. Ю. Гладкий, А. Чистобаєв з погляду спрямованості регіональної політики виділяють такі її види: економічна, соціальна, демографічна, екістична (поселенська), екологічна, науково-технічна

Регіональна політика, як відомо, покликана регулювати всі процеси, які відбуваються на конкретній території, серед яких сьогодні провідними є економічні.

Для цього держава використовує доступний їй арсенал методів і засобів фінансово-економічного впливу на розвиток усіх сфер регіонального життя, в тому числі й неекономічних. Характерною ознакою політики є ключова роль держави у визначенні цілей соціально-економічного розвитку і виборі засобів їхнього досягнення через відповідні механізми регулювання економічних відносин. Регіональна спрямованість економічної політики надає їй універсальних рис, оскільки дія її механізмів у тій чи іншій модифікації поширюється на всі сфери регіонального життя. Тому регіональну економічну політику доцільно розглядати як конгломерат бюджетної, податкової, кредитної, цінової, структурної, інвестиційної та інституційної політики.

1.2. Регіональні програми як інструмент державної політики регулювання територіального розвитку

Здійснення активної регіональної політики передбачає пошук ефективних форм і методів її практичної реалізації. Однією з так форм повинні стати державні програми соціально-економічного розвитку регіонів. Переваги програмного підходу до управління регіональними процесами особливо відчутні в умовах формування механізмів господарювання на фоні системної економічної кризи. На підтвердження цього можна навести такі аргументи.

В умовах фінансового дефіциту можна буде забезпечити оптимальний міжрегіональний розподіл державних асигнувань виділяючи їх на реалізацію програми, а не надаючи субсидії окремим об'єктам. Це дасть змогу значно пом'якшити бюджетний тиск регіонів на Центр.

У процесі розробки програм можна забезпечити цивілізовані процедури селективного відбору суб'єктів господарювання, на які поширюватиметься режим державної підтримки. Тоді вдалось би ліквідувати або хоча б мінімізувати, абсолютно хибну практику прямих стосунків по лінії підприємство-уряд.

У рамках програм можна забезпечити комплексний підхід до розвитку територій на базі різних джерел фінансування і спрямовувати державну підтримку

на вирішення пріоритетних завдань.

Режим економічного сприяння запроваджують для програм у цілому, а не для окремого суб'єкта господарювання. Отже, звужується поле контролю за “правилами гри”, що сприятиме його надійності та ефективності.

Програми дають змогу реалізувати регіональний підхід до управління соціально-економічними процесами шляхом диференційованої легітимізації форм і методів державної підтримки розвитку територій. Це зняло б з держави зайві клопоти, пов'язані з постійними претензіями регіонів щодо додаткових повноважень і особливих прав.

Позитивний досвід використання регіональних програм у практиці управління регіональними процесами накопичений за кордоном. Наприклад, ще у 30-х роках в США було прийнято регіональну програму розвитку басейну річки Теннессі; завдяки її реалізації було подвоєно обсяг сільськогосподарського виробництва, поголів'я великої рогатої худоби зросло на 55 %, середній дохід на душу населення підвищився у вісім разів. Програмний підхід до розвитку територій набув широкого застосування у Франції, Великобританії, Японії, Південній Кореї.

Щодо України, то питання легітимізації регіональних програм є відкритим. Розроблені раніше програми соціально-економічного розвитку так і не затверджені урядом, а тому їх і не виконують. Не визначеною є доля подібних документів і на перспективу. Підстав для такого висновку багато. Одна з них, на наш погляд, - це надто вузьке розуміння і Центром, і регіонами державної участі в реалізації регіональних програм, яка здебільшого зводиться до фінансування. Регіони хочуть якомога більшої частини коштів з державного бюджету; уряд, не маючи коштів, намагається звести всю частку до мінімуму, позбавляє учасників програми пільг і преференцій. Парадокс у тому, що програми із значною частиною державного фінансування відповідають інтересам регіону, проте їх не затверджують через дефіцит коштів. Водночас програми, де частка державного бюджету є мізерною, мають шанс на затвердження, однак у цьому разі держава фактично усувається від вирішення регіональних проблем, тобто регіональні програми втрачають статус

державних. Таке звужене тлумачення державної підтримки регіонам них

програм є головним гальмом на шляху їхньої практичної реалізації.

На нашу думку, держава повинна гарантувати свою підтримку регіональних програм через участь у фінансуванні та створенні режимі економічного сприяння їхньому втіленню.

З огляду на реальні економічні умови, наївно сподіватись на повне фінансування регіональних програм з державного бюджету. Том мабуть, доцільніше регламентувати частку державних асигнувань загальному обсязі фінансування, визначити їх у розмірі, наприклад, 30%. Протягом періоду реалізації програм таку норму можна змінювати зокрема. Про те в загальній вартості програм державні асигнування не можуть перевищувати визначеної частки. Після запровадження такої норми визначення гарантій її виконання держава зможе автоматично погасити надмірні фінансові запити регіонів. У цьому випадку проблем оптимального внутрішньо регіонального розподілу державних коштів можна вирішувати в процесі формування програмних заходів і відповідних погоджувальних процедур. Паралельно з державним бюджетом джерелами фінансування регіональних програм повинні бути місцеві бюджети, позабюджетні фонди, власні кошти підприємств і організацій, зарубіжні інвестиції.

Не менш важлива форма державної підтримки регіональних програм - режим економічного сприяння, створений державою для їхніх учасників. Йдеться про потребу визначення для суб'єктів господарювання - виконавців програмних заходів - пільгових правил економічне поведінки. Вони полягатимуть у полегшених умовах оподаткування, кредитування, зовнішньоекономічної діяльності тощо.

Дві форми державної підтримки регіональних програм можна поширювати на їхніх учасників диференційовано та в різних комбінаціях. Пропонуємо, наприклад, такий варіант: на виконавців заходів, що їх фінансують державний чи місцеві бюджети, поширюють діючі в державі норми економічних відносин. Для виконавців заходів, котрих фінансують за рахунок власних коштів підприємств та організацій, на період їх реалізації доцільно запровадити пільговий економічний режим. Це може бути або знижена податкова ставка, або надання безвідсоткового кредиту, або пільгові тарифи за комунальні послуги тощо.

Очевидно, що режим економічного сприяння поширюватиметься на учасників програм, зокрема зарубіжних, незалежно від форм власності.

Отже, на статус державних можуть претендувати регіональні програми, що мають такі три ознаки:

- спрямовані на вирішення проблем державного значення;
- мають легітимізовані гарантії державної участі у їхній реалізації;
- затверджені вищими органами державної влади.

Сьогодні в Україні чимало програм відповідає цим ознакам. Однак це ще не гарантує їхньої результативності. На жаль, стало вже модно вирішувати конкретні проблеми чи гасити окремі конфлікти простим способом: обіцянкою розробити відповідну програму. І, як звичайно, сторони, що беруть у ній участь, це влаштовує. Одна сторона - органи влади - розуміє, що у такий спосіб проблем не вирішити, та можна уникнути протистояння і зменшити напругу в суспільстві. Інша сторона керується, здебільшого, інтересами не державної ваги, покладає на програми утопічні надії, не враховуючи гострого дефіциту коштів і ресурсів. Проте, як свідчить досвід, навіть у тих випадках, коли знайдено компроміс щодо ресурсного забезпечення програм, їхня результативність не завжди відповідає очікуваному.

На наш погляд, причини такої ситуації не можна зводити лише до недоліків і прорахунків управлінських структур, відсутності фінансування тощо. Доки не будуть вироблені єдині правила для розробки програм, процедури їх погодження і затвердження, доки статус програм не отримає законодавчого закріплення, шансів на їхню результативність буде небагато. Адже відсутність законодавчої бази - це відсутність відповідальності, це стан, коли державні програми не потрапляють у правове поле України.

Досвід розробки Державної програми соціально-економічного розвитку регіону свідчить про те, що об'єктивно є декілька ключових умов, дотримання яких на стадії розробки, погодження і затвердження - це додатковий гарант підвищення ефективності реалізації подібних програм.

Регіональні програми повинні мати автономні схеми адміністративного управління і механізм реалізації. Якщо нові за змістом програми будуть

“вмонтовувати” у старі за формою організаційно-економічні структури, то їхня ефективність і надалі буде мізерною.

Відповідними законодавчими і нормативними актами необхідно легітимізувати статус державних програм, чітко окреслити рівень державної підтримки їхньої реалізації.

Багато дискусійних моментів і конфліктних ситуацій можна уникнути шляхом пошуку компромісу між місцевими центральними органами влади щодо державних та регіональних інтересів, на реалізацію яких спрямовується дана програма.

Державні регіональні програми треба затверджувати до початку нового бюджетного року і відобразити окремою статтею витрати у державному та місцевих бюджетах.

Одна з причин неефективності численних регіональних програм попередніх років - відсутність механізму їхньої реалізації. "Вмонтовані" в тодішні структури управління, вони, по суті, слугували зведені планом перспективних показників, під досягнення яких ресурс здебільшого, цільовим призначенням не виділяли. Оскільки не буде єдиного контролю за виконанням, то такі програми очікувані результатів не давали.

Нові економічні умови потребують адекватних підходів до розробці програм. Це активізує пошук оптимальної моделі механізму їхньої реалізації як однієї з ключових умов забезпечення результативності регіональної політики.

Зазначимо, що нові підходи до управління регіональними процесами не так легко запровадити в практику. Тут є низка об'єктивних та суб'єктивних перешкод. До перших належить відсутність повноцінного законодавчого і нормативного забезпечення нових економічних правил та адміністративних процедур, що їх так “болісно” сприймають чинні схеми управління. Суб'єктивними чинниками є, зокрема, інерційність державних структур, стереотипи мислення управлінського апарату.

Економічний режим реалізації програм, як важлива форми державної підтримки, визначає ефективність усієї регіональної політики. Ключовими елементами такого режиму є фінансові, податкові та кредитні важелі.

Для формування режиму економічного сприяння реалізації прогнозам

доцільно таке:

виділити в бюджеті окрему статтю “Фінансування регіональних програм”

зменшити частку відрахувань областей у державний бюджеті умовою нульового використання коштів, що залишаються, реалізацію програмних заходів;

3) запровадити практику надання державних дотацій, субвенцій: преференцій тільки учасникам програми (крім випадків, що передбачені);

4) надати право учасникам програми за клопотанням департаменту отримувати пільгові кредити під гарантії уряду або місцевих органів влади;

5) у разі залучення іноземних інвестицій запровадити практику державного протекціонізму щодо областей, де реалізують програми;

6) стимулювати спонсорську і благодійницьку діяльність підприємств та організацій, кошти яких залучають до фінансування програмних заходів;

7) для учасників програми, які фінансують заходи власних коштами зменшити ставку податку на дохід до суми асигнування на термін реалізації цих заходів;

8) за рішенням місцевих органів влади окремі учасники програми на період виконання заходів можуть бути звільнені від оподаткування в розмірі відрахувань до місцевих бюджетів;

9) ввести норму обов'язкових відрахувань частки коштів від приватизації державного майна у Фонд розвитку регіону з подальшим їх використанням на програмні цілі;

10) департаменту програми надати право разом з місцевими органами влади випускати облігації та інші цінні папери під гарантії обласних бюджетів.

Крім цього, для учасників програми можна запровадити “полегшені” норми, що регулюють їхню зовнішньоекономічну діяльність, взаємовідносини з бюджетом (особливо в питаннях заборгованості), зменшені тарифи плати за комунальні послуги тощо.

Методи економічного сприяння реалізації регіональних програм повинні бути легітимізовані на рівні відповідних законодавчих актів, а їхній зміст конкретизований у нормативних документах і рішеннях державних та місцевих органів влади.

1.3 Місто Новогродівка як одна з ланок здійснення регіональної політики в Донецькій області

Розвиток цілого складається з гармонійного розвитку його окремих частин. Так і розвиток економіки України базується на розвитку її регіонів, а їх розвиток, в свою чергу, складається з розвитку їх більш дрібних частин. В даному випадку проявляє себе закон синергії, тому не можна нехтувати будь-якою складовою. Позитивні результати реалізації державної регіональної політики можливі лише на базі уваги і до великих техномегаполісів, і до невеликих міст та селищ. Одним з таких невеликих міст і є місто Новогродівка. Воно поряд з містами Бахмут, Вугледар, Горлівка, Дзержинськ, Мирноград, Добропілля, Костянтинівка, Краматорськ, Маріуполь, Покровськ, Селідове, Слов'янськ, Сніжне, а також Амвросіївським, Волноваським, Костянтинівським, Мар'їнським та Слов'янським районами Донецької області входить до території пріоритетного розвитку зі спеціальним режимом інвестиційної діяльності у Донецькій області на такий правовій базі: Закони України від 24.12.98 № 356 “Про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області”, від 15.07.99 № 973 – “Про внесення змін до деяких законів України з питань оподаткування у зв'язку з запровадженням спеціального режиму інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Донецькій області”, - на термін з 1998 до 2028 року.

Новогродівка — місто (з 1939 року) обласного значення в Україні, Донецька область. Раніше місто було адміністративно підпорядковане Селидівській міській раді, з містом Селидове тісно пов'язане економічно. Засноване в 1939 році як селище Гродівка у зв'язку з початком будівництва шахти «Новогродівська». Статус міста і сучасну назву отримало в 1939 році.

Новогродівка розташована за 50 км на північний захід від обласного центру — м. Донецька, за 7 км від Селидового і за 3 км від залізничної станції Гродівка. В місті мешкає 83,8 тис. осіб.

Місто постійно розвивалося і на даному етапі його потенціал представляють 19 промислових підприємств та 60 підприємств інших галузей економіки, 304 підприємств малого та середнього бізнесу, 2 філіали страхових компаній, 3 відділення та 1 філіал комерційних банків, які забезпечують оперативність розрахунків.

У місті функціонує 4 загальноосвітніх школи, 1 ліцей, 23 дитячих дошкільних закладів, 2 професійно-технічних училища, 5 бібліотек, 2 палаци культури, 3 клуби. Мешканців міста обслуговують 224 підприємств роздрібної торгівлі, 82 підприємства громадського харчування, 15 спеціалізованих підприємств служби побуту. У місті функціонує 7 ринків, зареєстровано суб'єктами підприємницької діяльності - фізичними особами більше 2000 чол., або 2,4 відс. населення міста та 504 суб'єктів підприємницької діяльності – юридичних осіб.

Місто Новгородівка розташовано на родовищі кам'яного вугілля. Промисловий потенціал характеризується високим рівнем розвитку вугільної та вогнетривкої промисловості, які негативно впливають на стан навколишнього середовища. 19 підприємств викидають шкідливі речовини у повітря. Надзвичайно складною залишається ситуація з водними ресурсами через їх обмеженість та інтенсивність використання. В місті немає зливової каналізації з очисними спорудами і тому водою забруднюються зливовими і талими водами, а також неочищеними господарчо-побутовими стоками. В той же час екстенсивний характер використання водних ресурсів в усіх галузях народного господарства зумовлює значну напругу у водопостачанні міста. Щорічно у місті накопичується понад 50 тис. м³ твердих побутових та близько 1,9 млн. т промислових відходів. Сміттєпереробних і сміттєспалювальних заводів у місті немає. Фактично всі відходи вивозяться на звалища та полігони, більшість з яких не відповідають санітарним і екологічним вимогам. Токсичні відходи зберігаються на підприємствах. Трудові ресурси міста складають 53 тис. чол., в тому числі 48,3 тис. чол. – населення у працездатному віці. Чисельність працюючого населення – 36,0 тис. чол. (67,0%). Таким чином, незайняте населення складає 15,2 тис. чол (або 28,3 %).

Рівень індустріального розвитку і характер спеціалізації промислового виробництва визначили структури і пропозиції міжобласного обміну продукції. За межі міста вивозиться кам'яне вугілля, вироби машинобудівельної промисловості, вогнетриви, продукція харчової та легкої промисловості.

Місто Новгородівка має великий потенціал, бо воно забезпечене не тільки природними, але й людськими ресурсами. Розумне використання та поєднання першого з другим та з капіталом забезпечить не тільки вирішення проблем міста, а і його розвиток та розвиток регіону, складовою частиною якого воно є.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТАНУ ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ МІСТА НОВОГРОДІВКА

2.1 Необхідність економічного аналізу для ефективного здійснення регіональної політики

Визначений в Україні курс розвитку економіки передбачає розв'язання багатьох виробничих, науково-технічних, організаційних та економічних проблем як на державному рівні, так і на рівні регіонів.

Регіональний соціально-економічний розвиток України дотепер зберігає деякі риси, придбані з початку періоду корінних політичних і економічних перетворень у країні. Спад промислового і сільськогосподарського виробництва, інвестиційної активності, зниження рівня життя, наростання безробіття відбувалися в усіх без винятку регіонах країни. Повсюдно спостерігалось і, на жаль, спостерігається загострення соціальних проблем, погіршення криміногенної обстановки й екологічної ситуації.

Після здобуття незалежності ознаки стабілізації економіки довго не виявлялися в жодному регіоні. Це особливо було помітно у фінансовій сфері і матеріальному виробництві. Сьогодні створюються умови, при яких відбувається нагромадження потенціалу позитивних явищ у господарському механізмі, поява класу власників, зміцнення ринкових інститутів, пристосування до потреб світового ринку. Однак положення на деяких територіях залишається важким і хитливим, а іноді просто тяжким.

Можливості державного впливу, що розширилися, на хід регіонального розвитку використовуються, однак, далеко не повною мірою. Не слід скидати з рахунків та обставина, що на зміну політичним амбіціям місцевих еліт, що розривали Україну, приходять стійкі тенденції до економічної і політичної інтеграції, державотворення .

Поки зазначені тенденції не перетворюються в стійку реальність, ці протиріччя будуть тим гостріше, ніж сильніше буде різнитися економічна і соціальна ситуація по регіонах

України. Вони будуть тим небезпечніше, чим менше для них будуть значити зв'язку з іншими територіями країни.

Прості зіставлення і більш точні методи математичної статистики свідчать про те, що в міру просування реформ міжрегіональна диференціація виробництва і споживання не знижується. Глибше стає різниця між відносно благополучними і територіями, що бідують.

Схема розміщення регіонів, у різному ступені труднощів перехідного періоду, що випробує, являє собою досить строкату картину. Території одного таксономічного рангу не складають, як правило, замкнутих утворень, а регіони, що бідують, сусідять з відносно благополучними. Таке положення підсилює соціальну напруженість і істотно ускладнює вироблення і проведення обґрунтованої регіональної політики.

Територіальні диспропорції, що виникли за роки централізованого планування і лише приглушені специфічною системою цін і прямим перерозподілом національного багатства, із всією очевидністю виявили себе при переході до ринку. Регіони показали різну підготовленість до швидкого розгортання ринкових відносин і їхньому включенню у світогосподарські зв'язки.

З позицій територіальних і галузевих зрушень вага конкуренції світового ринку стала більш вагомим фактором, ніж нові пріоритети внутрішнього ринку. Якщо внутрішній ринок вимагав підвищення частки переробних галузей і, насамперед, галузей, орієнтованих на випуск товарів народного споживання, то світовий ринок, виставляючи якісну продукцію обробної промисловості, пред'явив попит на сировину і напівфабрикати. Перехід до майже відкритої конкуренції, що відбувся внаслідок розпаду СРСР і змушеного встановлення «прозорих» границь, виявив нездатність вітчизняних товаровиробників надати споживачу дешеві і якісні товари, що відповідають світовим стандартам.

Продукція обробних галузей світових товаровиробників, у міру становлення відповідної інфраструктури, до середини 1993 р. захопила ринки ряду прикордонних областей, а потім стала просуватися в глиб країни. У 1994 р. процес її проникнення на український ринок у цілому був довершений. У результаті рівень виробництво

обробних галузей продовжував швидко падати. У той же час продукція видобувних галузей вітчизняної промисловості продовжує користатися попитом в основному іноземних споживачів. Убік погіршення ситуації діяв і ціновий фактор. Однак треба помітити, що зараз продукція вітчизняних товаровиробників поступово витісняє імпорт. Це дуже добре помітно по продукції харчової промисловості.

У значно кращому положенні виявилися території, багаті природними ресурсами і, насамперед, запасами корисних копалин. Постачання сировини на зовнішні ринки дозволили знизити в них гостроту кризових явищ.

Структурна перебудова продуктивних сил, що могла б згладити негативні наслідки переходу до ринкових методів господарювання, стримувалася через недолік фінансових ресурсів, ріст цін на будівельну продукцію, низку інвестиційну активність. Виробничі капітальні вкладення, що направляються на розвиток діючого виробництва, лише стимулювали процес посилення сформованих територіальних диспропорцій.

У тім же напрямку діяли іноземні інвестори, що вкладали кошти в розробку природних ресурсів. Недостатня територіальна і професійна мобільність робочої сили, зародковий стан, у якому перебуває ринок житла, також сприяли міжрегіональним диспропорціям.

Єдиної привабливий для інвестицій і бурхливо розвивається сферою стала інфраструктура ринку, що практично була відсутня в країні на початку реформ. Завдяки розвитку інфраструктурних галузей у великих містах удалося придушити негативні наслідки спаду промислового виробництва, створити нові робочі місця з високим рівнем оплати праці. Це послужило фактором, що стабілізує ситуацію в найбільш важливих точках країни. Процес становлення інфраструктури ринку не закінчений і надалі варто очікувати прискорення темпів його розвитку в середніх і малих містах.

Скорочення бюджетних можливостей уряду сприяло зниженню прямої і непрямой підтримки традиційно відсталих регіонів країни, що ще погіршило їхнє становище.

Початі в Україні інституціональні перетворення, перехід до ринкових методів ведення господарства, включення в систему світогосподарських зв'язків на

більш відкритих умовах, порушення кооперації з державами, що раніше входили в СРСР, відбилися на економіці і соціальній сфері регіонів нашої держави.

Сформована система територіального і галузевого поділу праці виявилася непристосованою до змін, що відбуваються. Підсилилася нерівномірність соціально-економічного розвитку регіонів, зросла регіональна диференціація рівнів виробництва, споживання, якості життя.

Економічна і фінансова ситуація свідчать, що стабілізація соціально-економічного розвитку регіонів ще не досягнута. Регіональні виробничі комплекси і соціальна сфера піддаються істотним коливанням у залежності від стану регіону, галузевої структури його господарства й інших факторів розвитку. Розриви між відносно благополучними і відсталими районами, збільшення числа останніх за рахунок районів, підданих економічній кризі, негативно позначається на загальній економічній динаміці.

Вплив владних структур на положення регіонів не цілком адекватно відбиває потреби в стабілізації економічної, соціальної, політичної ситуації на території країни. Державна регіональна політика страждає через недосконалість законодавчої бази, відсутності чітких пріоритетів, недостачі і слабого контролю за використанням бюджетних коштів.

У цій ситуації програма розвитку районів повинна бути частиною загальної концепції регіональної політики, що включає вибір пріоритетів і конкретних заходів для надання державної допомоги регіонам. Метою цієї програми повинна бути локалізація, зниження гостроти і наступне усунення кризових явищ в економіці і соціальній сфері на найбільш підданим цим явищам територіях України.

Для конкретних обґрунтувань визначення рівня розвитку регіонів із усієї сукупності територій необхідно використовувати спеціальні методи, засновані на обробці за визначеними правилами системи показників, що характеризують соціально-економічне положення регіонів і дають можливість проводити міжрегіональні зіставлення.

З огляду на складність і неоднозначність статистичної бази, нестійкість показників за часом і в процесі надання державної підтримки соціально-економічному розвитку

регіонів, можна користатися класифікацією регіонів на основі інтегральних оцінок (як правило, використовується більш 70 показників соціально-економічного розвитку суб'єктів за 3-5 років) і більш складного апарата типологізації, рейтингової порядності, кластерного аналізу; ранжируванням на основі більш спрощених процедур (виділення 2-3 опорних показників і їхнє уточнення).

Показники можуть виконувати різну роль:

- що констатує, на основі якої здійснюється діагностика соціально-економічного стану району, аналізується глибина руйнівних процесів у структурі господарства, інерційність їхньої динаміки, а на цій основі виділяються домінантні проблеми чи відновлення розвитку;
- що характеризує внутрішній потенціал регіону, передумови і можливості подолання відсталості, депресії, кризи за рахунок внутрішніх сил і коштів, наявність ефективних імпульсів і «точок зросту», сприяє виявленню обґрунтованості (конкурентноздатності) претензій того чи іншого регіону на пріоритети в розвитку і державну допомогу.

Одним з найбільш прийнятних і часто використовуваних показників є ступінь відносної зміни виробництва валового внутрішнього продукту в регіоні. При класифікації регіонів і їхньої складової частин за рівнем соціально-економічного розвитку опорним міг би стати показник виробництва валового внутрішнього продукту на душу населення і допоміжними - середньодушові показники виробництва промислової і сільськогосподарської продукції, доходів бюджетів на території, а також реальні доходи на душу населення, показники розвитку соціальної і виробничої інфраструктури і т.д.

Найбільш прийнятну попередню оцінку стану господарства регіону дає аналіз показників динаміки промислового виробництва. Цей показник свідчить про стан найважливішої галузі господарства.

Аналіз стану і динаміки розвитку промисловості лежить в основі регіональної політики. Визначаючи рівень розвитку чи відставання тієї або іншої галузі промисловості і вкладаючи інвестиції, видаючи субсидії, дотації, уряд може стимулювати розвиток галузі, а також уникати перекосів у розвитку регіонів. Аналіз

допомагає також виявляти різні проблеми в діяльності підприємств. А тому що «хто попереджений, той озброєний», то такий аналіз дозволить уникнути чи звести до мінімуму наслідки цих проблем.

Нині підприємства виступають як самостійні господарюючі суб'єкти, що мають статус юридичної особи та здійснюють всі види діяльності (виробничу, науково-дослідну, комерційну) з метою одержання прибутку. А для цього діяльність підприємства вимагає економіко-правового аналізу виробничо-фінансового стану та його змін при відповідних змінах ринкової кон'юнктури.

Відомо, що для досягнення успіху в підприємницькій діяльності, забезпечення стабільності ринку в умовах конкуренції необхідна кропітка аналітична робота в усіх сферах діяльності підприємства з метою оцінки слабких місць і недоліків, з'ясування причинно-наслідкових зв'язків економічних показників, виявлення винуватців та дольової участі партнерів в одержаних результатах. Лише ті виробничі колективи, які володіють досконалою системою аналітичних досліджень, можуть уникнути необґрунтованого ризику у прийнятті господарських рішень, швидко адаптуватися до зміни ринкового середовища.

Дослідження економічних явищ вимагає вивчення прояву економічних законів і категорій ринкової економіки в умовах різних видів підприємств та об'єднань, їх специфіки на кожному етапі розвитку ринкових відносин.

Для економічного аналізу характерна також об'єктивна оцінка ефективності виробничо-фінансової діяльності й стабільності ринкового становища. Прибутковість та конкурентоспроможність є основними критеріями оцінки виробничо-господарської діяльності кожного підприємства і його підрозділів. Нарешті, важливою рисою економічного аналізу є діагностика і пошук резервів та можливостей їх мобілізації в поточному і перспективному періодах.

В умовах ринкової економіки механізм господарювання, як відомо, відрізняється будовою від того, який складається у директивно-плановій системі. Тому його функціональні важелі, в тому числі й економічний аналіз, суттєво змінюють свою цільову орієнтацію, предмет і метод дослідження.

Поверхневі і неточні оцінки, здійснені при розриві економічних зв'язків в умовах ліквідації державного планування і розподілу, створення приватного підприємництва, зміна фінансово-кредитної політики поглибили економічну кризу в Україні. Вибірковий аналіз лише стану приватизації об'єктів господарювання в окремих регіонах України показав, що у чотирьох випадках з п'яти допущені серйозні помилки і зловживання: неправильно оцінено майно, не визначена ефективність приватизації, не встановлені переваги конверсії. Тому на сучасному етапі розвитку ринкової економіки економічний аналіз має значну питому вагу серед інших економічних важелів.

Слід також відмітити, що зараз змінюється характер аналітичних досліджень, розширюється зона діагностики і пошуку. Сферу аналітичних досліджень становить як внутрішнє, так і зовнішнє економічне середовище кожного суб'єкта господарювання. Такий аналіз дозволяє швидко адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури, передбачати можливі зміни поведінки партнерів, уникати невиправданого ризику співпраці. Виробнича діяльність при цьому оцінюється з точки зору досягнення максимальних фінансових результатів та економічної стабільності на ринку, а фінансова діяльність, управління фінансовими ресурсами розглядаються крізь призму оптимізації виробництва, пошуку найбільш вигідних сфер підприємництва, раціонального маневрування грошовими потоками. Все це можливо лише в умовах широкого застосування економічного аналізу.

Аналіз економіки проводиться на різних рівнях. Цілком природним та гармонійним є перехід від мікрорівня до макрорівня. Тобто від аналізу діяльності одного підприємства до аналізу діяльності галузі, до загальнодержавних показників. На макрорівневому етапі аналізу використовують різноманітні дані, що були отримані при аналізі на мікрорівні, але вже використовуються більш узагальнені показники.

У цілому економічний аналіз є необхідним фундаментом, базою, без якої просто неможливо ефективно здійснення регіональної політики хоч на загальнодержавному рівні, хоч на рівні міста.

2.2. Аналіз показників промислового комплексу міста Новогродівка за період 2018-2020 р.

Промисловий комплекс міста Новогродівка налічує 19 підприємств, які представляють 6 різноманітних галузей, у тому числі 5 – вугільну промисловість, 1 – вогнетривку підгалузь металургійної промисловості, 4 – машинобудування та металообробку, 3 – харчову, 1 – легку промисловість, 5 – інші галузі промисловості. В промисловості зайнято понад 17 тисяч чоловік, але, не зважаючи на це, рівень безробіття в 2018 році складав 2,49%, в 2019 – 2,68, а в 2020 – 3,5%.

Вугільна промисловість представлена наступними підприємствами: ВП “Шахта Новогродівська”, ВП «Шахта 1/3 Новогродівська» державного підприємстві «Селидіввугілля» (вони видобувають вугілля марок К, ГЖО та Ж відповідно) та збагачувальна фабрика «Росія» З 2015 року ТОВ “Донвуглекон” у межах реалізації інвестиційного проекту почав випуск вугільного концентрату з відходів вуглезбагачення.

Металургійна промисловість міста представлена вогнетривкою підгалуззю, до якої належить ПрАТ “Новогродівський цегловий завод”, що спеціалізується на випуску цирконових вогнетривких виробів.

Машинобудування та металообробка представлені ПрАТ “Новогродівський машинобудівний завод”, ПрАТ “Завод технологічного обладнання”, ПрАТ “Квант”.

Легка промисловість представлена ПрАТ “Швейна фабрика», харчова та переробна - ПрАТ “Валентина”, ПрАТ “Новогродівський хлібозавод”, ПрАТ “Новогродівський міськмолокозавод”, поліграфія – ТОВ “Новогродівкаа друкарня”.

Обсяг виробництва промислової продукції в діючих оптових цінах підприємств (табл.2.1) в 2020 році склав 935,6 млн. грн., що у порівняних цінах становить 96,8% до 2019 року та 98,8% до рівня 2018 року. У розрахунку на душу населення продукції вироблено на суму 11314 грн., що на 0,1% або на 14 грн. менше відповідного показника за 2019 рік, але на 0,2% або на 24 грн. більше, ніж у 2018 році.

Таблиця 2.1 -Обсяг продукції промисловості у діючих оптових цінах підприємств

Галузь промисловості	2018 рік	2019 рік	Абсолютне відхилення	% до попереднього року	2020 рік	Абсолютне відхилення	% до попереднього року
Вугільна промисловість, тис. грн.	736352,4	873515	137163	118,63	873089,3	-425,7	99,95
Металургійна промисловість, тис. грн.	28254,9	20333	-7921,9	71,96	13519,7	-6813,3	66,49
Машинобудування та металообробка, тис. грн.	6176	8620	2444	139,57	9338,2	718,2	108,33
Легка промисловість, тис. грн.	536,7	821	284,3	152,97	39	-782	4,75
Харчова промисловість, тис. грн.	11361,9	13631	2269,1	119,97	10310,1	-3320,9	75,64
Інші галузі, тис. грн.	22718,1	29157	6438,9	128,34	29324,2	167,2	100,57
Всього, тис. грн.	805400	946077	140677	117,47	935620,5	-10457	98,89

У порівнянні з 2019 роком в 2020 році обсяг промислової продукції збільшився на 5 підприємствах міста, у тому числі на ПрАТ «Валентина» - на 28,7%, ВП «Шахта «Новгородівська» - 83,6%, ПрАТ «Новгородівський машинобудівний завод» - 30,6%. На 7-х підприємствах відбулося зниження обсягів, у т.ч. найбільше на ПрАТ «Швейна фабрика» - на 69,8% та ПрАТ «Цегловий завод» - 39,9%.

Більш наглядно дана динаміка виробництва продукції наведена на рис.2.1.

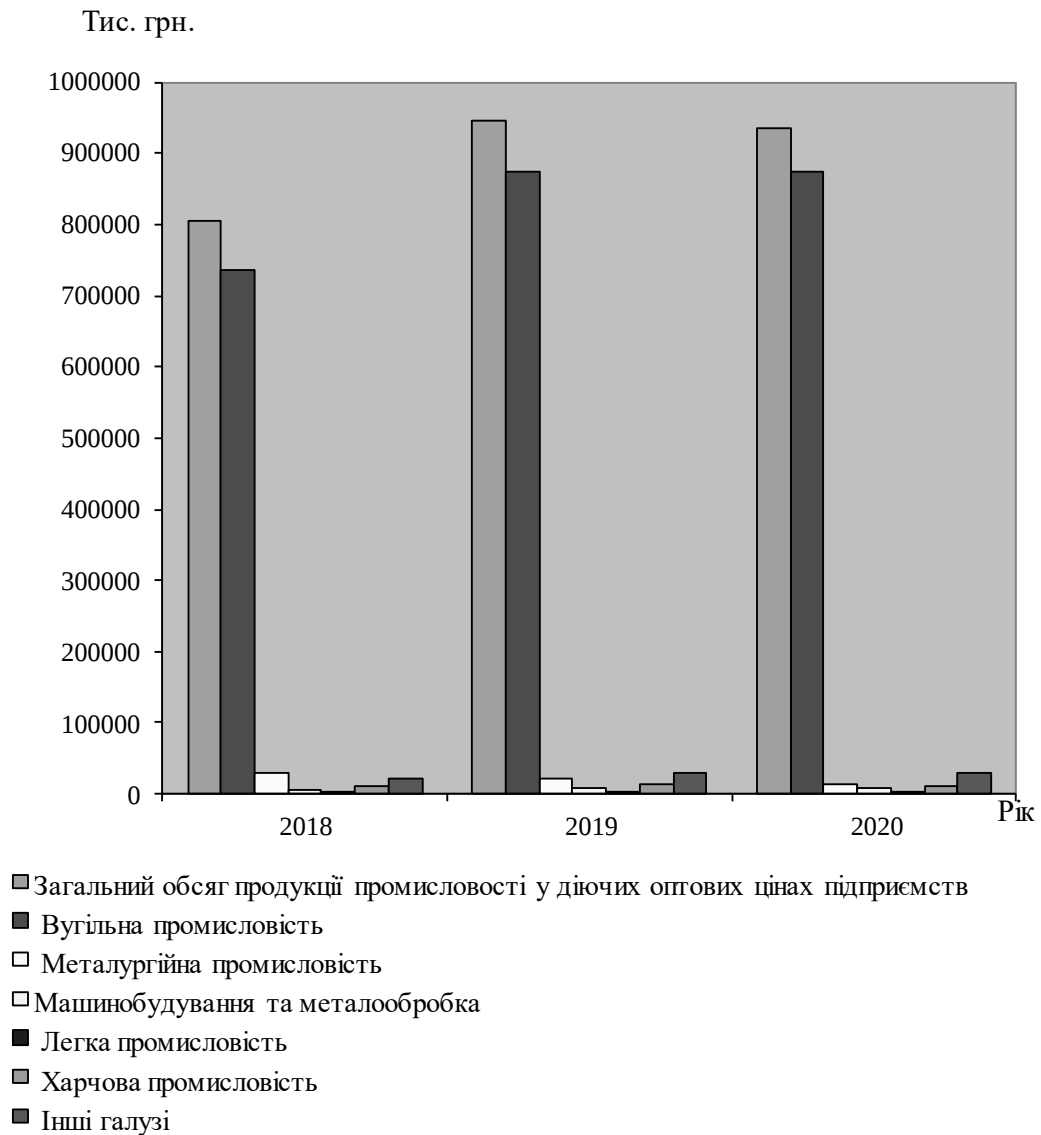


Рисунок 2.1 – Динаміка обсягу продукції промисловості

Структура промислового виробництва станом на 01.01.2021 р. за даними, що надали підприємства, в місті Новгородівка наведена на рис. 2.2.

В галузевій структурі промислового виробництва міста найбільш питому вагу займає вугільна - 93,3%. Саме тому, зниження обсягів виробництва за підсумками 2020 року по місту на 3,2% стало наслідком зниження обсягів на трьох підприємствах галузі, у т. ч. на ВП «Шахта 1/3 «Новгородівська»» - на 4,3%, ВП «Шахта «Новгородівська» -3,1%, ТОВ «Донвуглекон» - 11,8%.

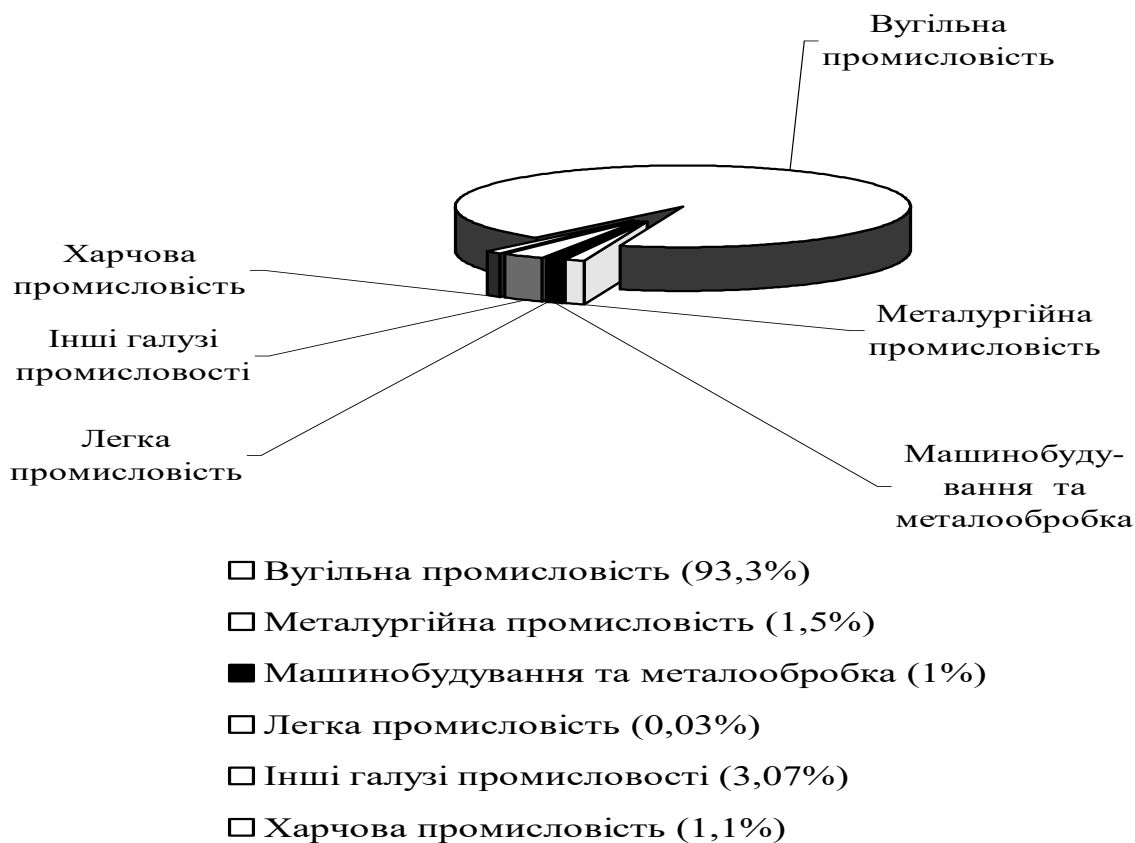


Рисунок 2.2. – Структура промислового виробництва м. Новоградівка

Обсяг виробленого готового вугілля у 2020 році склав 6150 тис. т, що на 1149 тис. т або 23,0% більше, ніж за 2019 рік (було видобуто 5001 тис. т) , та на 1101 т або 21,8 % більше, ніж у 2018 році (5049 тис. т). Видобуток рядового вугілля у 2020 році збільшився на 849 тис. т або на 11,3% порівняно з 2004 роком.

Підприємством металургійного комплексу ПрАТ "Цегловий завод" в 2018 році було вироблено 77,1 тис. т вогнетривів, в 2019 – 54 тис. т. За 2020 рік вироблено продукції в натуральному виразі на 29,7% менше, ніж за 2018 рік, в порівнянних цінах зниження обсягів виробництва склало 39,9%. Потужність підприємства складає 117 тис. т вогнетривких виробів на рік. Чисельність працюючих на підприємстві у звітному році зменшилась на 34,5% і становить 619 чол. (в 2018 році – 1242 чол., в 2019 – 990 чол.).

У галузі машинобудування та металообробки, питома вага продукції якої в загальному обсязі виробництва міста становить менше 1%, приріст обсягів

виробництва досягнуто на двох підприємствах галузі. На ПрАТ «Новогродівський машинобудівний завод» обсяги виробництва у порівнянні з відповідним періодом минулого . %. Спеціалістами заводу розроблено та виготовлено експериментальну партію агрегату потужністю 1 кВт, аналогів якому немає в Україні. Незважаючи на те, що в 2020 році на ПрАТ «Завод технологічного обладнання» допущено зниження обсягів виробництва на 18,4% підприємство характеризується тим, що постійно працює над освоєнням нових видів продукції. Освоєно і почато випуск нових запчастин для шахтних конвеєрів, напівфабрикатів із сталевих литва.

Дуже складне становище спостерігається в легкій промисловості. Єдине підприємство цієї галузі працює зі збитком. Зниження обсягів виробництва промислової продукції на 69,8% допущено на підприємстві ПрАТ "Швейна фабрика". Фабрика повністю працює на давальницькій сировині. Чисельність працівників в 2018 році становила 265 чол., у 2019 – 226 чол., а вже у 2020 – 185 чол. Такий відтік кадрів пояснюється скрутним станом, в якому перебуває це підприємство, та проблемами з виплатою заробітної платні. Керівництво підприємства продовжує роботу по пошуку інвестора та укладанню стабільних договорів з метою покращання фінансового стану.

Серед підприємств харчової промисловості зниження обсягів виробництва в 2020 році на 14,3% допущено на ПАТ «Хлібозавод» у зв'язку з наявністю в місті 7 приватних міні-пекарень та завозом хлібобулочних виробів з інших міст області. В 2018 році фінансовий результат даного підприємства склав 52,3 тис. грн. збитків, в 2019 році – 68,6 тис. грн. збитків, а в 2020 – 66 тис. грн. Для підвищення обсягів продукції на підприємстві постійно розробляються і впроваджуються у виробництво нові види хлібобулочних та кондитерських виробів.

На ПАТ «Валентина» за підсумками року досягнуто збільшення обсягів виробництва на 28,7%, але воно також несе збитки. З метою підвищення конкурентоспроможності виготовленої продукції на підприємстві розроблено ряд заходів щодо поліпшення її якісних характеристик. Для збільшення обсягу продукції на території Гродівського цеху збудовано черінь для випікання хліба.

Зайнятість - одне з головних питань, без вирішення якого неможливо

здійснення соціальної програми. В промисловості зайнято понад 17 тисяч чоловік. З них сама велика частка приходить на вугільну галузь (див. табл. 2.2.). На другому місці знаходиться металургійна галузь, але протягом 2019 року на ПрАТ “Цегловий завод” спостерігалось зменшення кількості працюючих на 20,29%, а в 2020 році – на 37,47% . Це пояснюється тим, що на підприємстві є складнощі з виплатою заробітної платні, а з урахування того, що мобільність персоналу в порівнянні з першими роками реформ, коли люди йшли в безстрокові безоплатні відпуски, збільшилася, і тепер спеціалісти (особливо це стосується молодих спеціалістів), чим чекати, коли їм нарешті виплатять їхню заробітну платню, починають шукати іншу роботу

Таблиця 2.2. – Середньоспискова чисельність працівників промисловості

ПОКАЗНИКИ	2018РІК	2019 РІК	% до поперед- нього року	2020 РІК	% до поперед- нього року
Всього по промисловості	17128	17509	102,22	17236	98,44
у тому числі:					
• Вугільна промисловість	13725	13577	98,92	14071	103,64
• Металургійна промисловість	1242	990	79,71	619	62,53
• Машинобудування та металообробка	765	746	97,52	603	80,83
• Легка промисловість	265	226	85,28	185	81,86
Харчова промисловість	555	597	107,57	549	91,96
Поліграфія	19	21	110,53	21	100,00
ТОВ “Друкарня”	19	21	110,53	21	100,00
Інші галузі	557	1352	242,73	1188	87,87

Динаміка зайнятості в промисловості за 2018-2020 роки наведена на рис 2.3

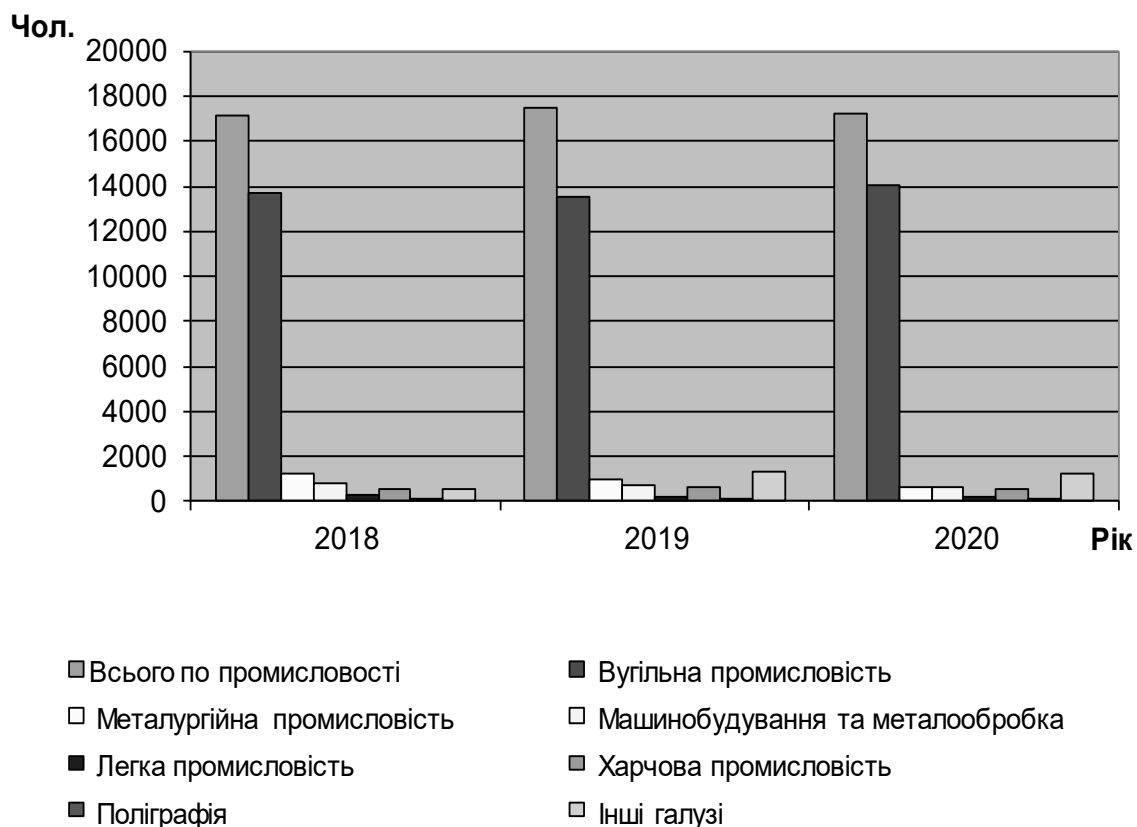


Рисунок 2.3. – Зміна чисельності працюючих по галузям

На загальному показникові чисельності працюючих в 2020 році негативно позначилися зміни, що торкнулися металургійної, легкої та харчової промисловості. І хоча велика питома вага вугільної галузі оказала позитивний вплив через прирощення власного показника, зменшення чисельності працюючих в промисловій галузі позначилося і на показникові міського безробіття. Він склав в 2020 році 3,5%.

За показниками заробітної платні лідирує вугільна промисловість. Підприємства цієї галузі забезпечують своїх працівників заробітною платою не тільки не нижче прожиткового мінімуму, але й на рівні, достатнім для повноцінного життя.. Але необхідно зазначити, що великі заробітки на шахтах пов'язані також і з великим ризиком через особливості виробничого процесу.

Практично на всіх підприємствах (за деяким винятком) протягом останніх років спостерігалось збільшення заробітної платні, що, в основному, було зумовлено інфляційними процесами в державі та збільшенням прожиткового мінімуму. Промислові підприємства різняться за своїми показниками заробітної платні (табл. 2.3). Цілком логічно те, що на підприємствах з великою (в порівнянні з іншими) заробітною платнею пропозиція праці перевищує попит на неї з боку підприємства.

Це породжує деякі перекося, і такі підприємства проводжують дисциплінарну політику, основу на загрозі звільнення. Подібні дисциплінарні впровадження роблять дуже ефемерними такі поняття, як лояльність компанії, відданість справі тощо.

За 2020 рік фінансовий результат від господарчої діяльності підприємств міста склав 52,7 млн. грн. Прибуток підприємств і організацій дорівнює 59,9 млн. грн., що становить 51,2% до суми прибутку за станом на 01.01.2020 р. Найбільш прибутковими підприємствами є ВП ""Шахта 1/3 «Новгородівська» - на неї припадає 73,4% прибутку по місту та ТОВ "Донвуглекон" - 9,9% загального обсягу прибутку по місту. Збитки складають 7,3 млн. грн., що у 2,2 рази більше ніж у відповідному періоді минулого року.

За підсумками 2020 року заборгованість по заробітній платі склала 3951,3 тис. грн., що на 2559,4 тис. грн. або на 39,3% менше заборгованості на початок року. За станом на 01.01.2021р. 3291 працівник має заборгованість із заробітної плати, а це 10% від загальної чисельності працюючих. Сума боргу на 1 працівника у середньому складає 1200,6 грн.

На створення нових робочих місць направлена робота по здійсненню інвестиційної діяльності у пільговому режимі. За станом на 01.01.21 р. Радою з питань спеціальних економічних зон та спеціального режиму інвестиційної діяльності в Донецькій області схвалено 14 інвестиційних проектів на суму 198 млн. дол. США, у тому числі 3 інвестиційні проекти на суму 47 млн. дол. у звітному періоді. Фактично освоєно 73,3 млн. дол. інвестицій, створено 1216 нових та збережено 1946 робочих місць. Перевищення платежів до бюджету над наданими пільгами склало за звітний період 83,4 млн. грн.

2.3 Аналіз показників доданої вартості

Робота підприємства, галузі, промисловості в цілому потребує оцінки та детального аналізу. Завжди була проблема вибору критерію ефективної оцінки результативності роботи, управління тощо. Така оцінка потрібна і внутрішнім

(дирекція, планово-економічний відділ тощо), і зовнішнім (інвесторам, кредиторам, аудитори тощо) користувачам інформації.

Традиційним показником, що використовується для розрахунку багатьох економічних чинників як за кордоном, так і у вітчизняних методиках фінансового аналізу діяльності підприємства, є прибуток. Але в останній час з'явилися різні пропозиції щодо альтернативних критеріїв оцінки результатів діяльності підприємств. Так, зарубіжними економістами пропонується досить великий діапазон оціночних показників — від нефінансових, таких як «лояльність клієнтів», «індекс інтелектуального капіталу», «оновлення та розвиток», «процеси», «вартість бренда», «показники задовільності клієнтів» до інтегрованих, що розробляються на базі фінансових та не фінансових показників — «збалансованих контрольних карт» тощо. Економічна наукова думка активно полемізує про переваги та недоліки кожного показника та можливість їх використання для надання об'єктивних характеристик стану підприємства і окремих сторін його діяльності.

В останній час зарубіжні підприємства в своїй аналітичній роботі для вимірювання фінансового результату досить активно починають застосовувати показник економічної доданої вартості, концепція якого побудована на порівнянні здобутого прибутку та витрат, що компенсують вартість капіталу. Власне кажучи, цей показник розвиває традиційні методи інвестиційного аналізу, але поряд з цим дозволяє визначити, на скільки ефективною є робота підприємства, а також надає можливість стимулювати підвищення ефективності використання капіталу.

Серед вітчизняних дослідників традиційного показника доданої вартості відома Н. Абрютина, яка пропонує використання цього показника на мікро- та макрорівні аналізу фінансово-економічної діяльності підприємств [1].

Наявність в Україні великої кількості збиткових підприємств призводить до методичних проблем, які виникають при розрахунках та тлумаченні економічних показників їх діяльності. Ці особливості потребують спеціального підходу до формування методів аналізу діяльності підприємств як прибуткових, так і збиткових. Нові вимоги пов'язані з необхідністю використання відповідних показників, які б надавали об'єктивну та адекватну інформацію про фінансовий стан

підприємств. Такі чинники можуть розроблятися на базі показника доданої вартості, яку створює підприємство в процесі своєї діяльності. Цей показник може бути узагальнюючим критерієм результативності діяльності акціонерного товариства завдяки тому, що додана вартість поділяється між усіма учасниками корпоративних відносин у формі заробітної плати, відсотків за залучений капітал, дивідендів та податків, при цьому частка може також залишатись підприємством для свого подальшого розвитку (див. рис. 2.10).

Отже, метою запропонованого дослідження є вибір фінансового показника, який вимірює результативність корпоративного управління в сучасних умовах економіки перехідного періоду та дозволяє визначити пріоритетну послідовність управління відповідними показниками, а також контролювати економічні процеси в акціонерному товаристві з боку власників капіталу.

Додана вартість — це те, заради чого засновується підприємство, більше того, фінансовий результат його діяльності та привабливості для інвестування цілком залежить від пропорцій розподілу доданої вартості на складові елементи. Розрахунок показника доданої вартості ускладнюється відсутністю в стандартах бухгалтерського обліку рахунку, на якому обчислювався б цей показник. Незважаючи на наявність такого відомого показника як податок на додану вартість, сам показник доданої вартості на підприємстві не розраховується.

На рис. 2.4 зображено основні напрямки використання доданої вартості та представлені елементи, на які вона розподіляється.

Так, до головних учасників корпоративного управління, які формують напрямки розподілу доданої вартості, відносяться: персонал підприємства, держава, постачальники капіталу (власного та залученого).

Для цілей аналізу пропонується обчислення показника доданої вартості за трьома методами: розподільний, виробничий та нормативний. Відповідно до методів розрахунку формуються три показники доданої вартості: адитивна додана вартість фактична ($АДВ_{\phi}$), залишкова додана вартість ($ЗДВ$), адитивна додана вартість нормативна ($АДВ_{н}$).

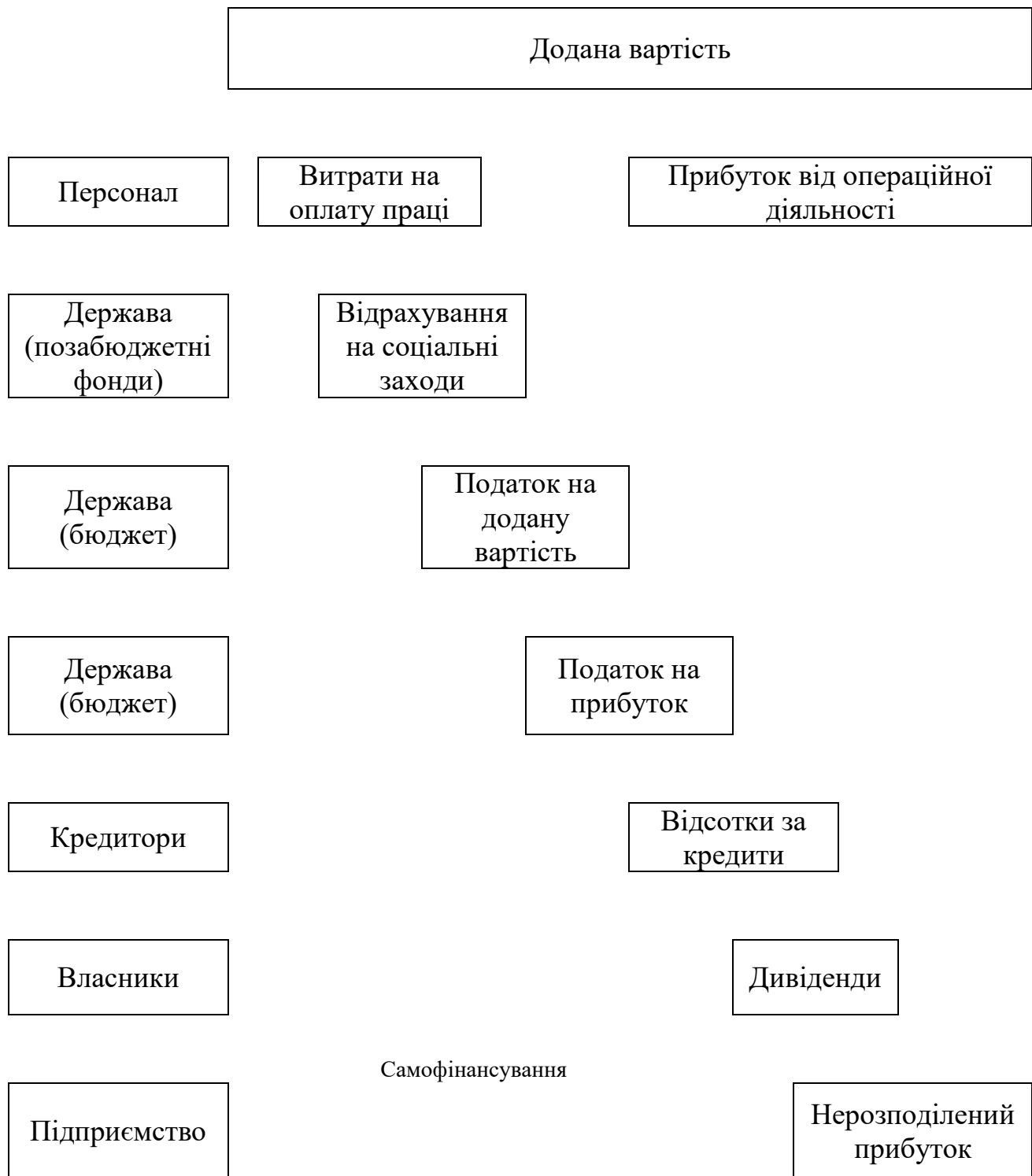


Рисунок 2.4- Основні напрямки розподілу доданої вартості

В процесі аналізу пропонується зробити порівняння їх значень та в залежності від результатів виявити фінансовий стан підприємства, напрямки та пріоритети управлінського впливу для нормалізації та підвищення ефективності його діяльності.

Розрахунок запропонованих для цілей оцінки та аналізу показників доданої вартості проводився за нижченаведеними моделями.

Адитивна додана вартість фактична, що складається із суми часток, на які вона фактично була використана, обчислюється за формулою (2.1):

$$АДВ_{\Phi} = ЧП_{\Phi} + ПП_{\Phi} + ПДВ_{\Phi} + ФОП_{\Phi} + ВСЗ_{\Phi} + ВВ_{\Phi} \quad (2.1)$$

де $ЧП_{\Phi}$ – фактичний чистий прибуток від звичайної діяльності;

$ПП_{\Phi}$ – фактичний податок на прибуток від звичайної діяльності;

$ПДВ_{\Phi}$ – фактичний податок на додану вартість;

$ФОП_{\Phi}$ – фактичний фонд оплати праці;

$ВСЗ_{\Phi}$ – фактичні відрахування на соціальні заходи;

$ВВ_{\Phi}$ – фактичні витрати на сплату відсотків за кредити.

Залишкова додана вартість, що являє собою різницю між сукупними доходами підприємства (виручка та інші доходи) та матеріальними витратами, амортизацією, іншими операційними витратами та обчислюється за формулою (2.2):

$$ЗДВ = В + Ін.Д - М - А - Ін.В \quad (2.2)$$

де $В$ – виручка від реалізації;

$Ін.Д$ – інші операційні доходи;

$М$ – матеріальні витрати;

$А$ – амортизація;

$Ін.В$ – інші операційні витрати.

Для об'єктивної оцінки дійсно отриманих фінансових результатів та виявлення ступеня їх відхилення від потенційно можливих пропонується розрахувати показник нормативної доданої вартості, який віддзеркалює необхідний мінімальний рівень величини доданої вартості, що необхідно створити на підприємстві з урахуванням його ресурсного потенціалу та виробничої потужності. Нормативна додана вартість розраховується за формулою (2.3):

$$АДВ_н = ЧП_н + ПП_н + ПДВ_н + ФОП_н + ВСЗ_н + ВВ_н \quad (2.3)$$

де $ЧП_н$ – нормативний чистий прибуток від використання активів;

$ПП_н$ – нормативний податок на прибуток;

$ПДВ_н$ - нормативний податок на додану вартість;

$ФОП_н$ – нормативний фонд оплати праці;

$ВСЗ_н$ – нормативні відрахування на соціальні заходи;

$ВВ_н$ – нормативні витрати на сплату відсотків за кредити.

Нормативний чистий прибуток від використання активів розраховується за наступною формулою (2.4):

$$ЧП_н = (НА \cdot k + ОА \cdot k) - C_н \cdot (НА \cdot k + ОА \cdot k) \quad (2.4)$$

де $НА$ – необоротні активи;

$ОА$ – оборотні активи;

k – нормативна доходність активів;

$C_н$ – ставка податку на прибуток.

При розрахунку нормативного чистого прибутку нормативна доходність активів може братися як рівень середньої депозитної банківської ставки або як рівень прибутковості капіталу, що його визначають на підприємстві.

Нормативний податок на прибуток розраховується за формулою (2.5):

$$ПП_н = C_н \cdot (НА \cdot k + ОА \cdot k) \quad (2.5)$$

При розрахунку нормативного фонду оплати праці виходять з необхідності забезпечити працівників заробітною платою на рівні, не нижчому від прожиткового мінімуму. Це показник розраховується наступним чином - за формулою (2.6):

$$ФОП_н = ТР \cdot П_{\min} \cdot K_{\text{под}} \quad (2.6)$$

де $ТР$ – чисельність трудових ресурсів підприємства;

$П_{\min}$ - прожитковий мінімум одного робітника;

$K_{\text{под}}$ - коефіцієнт прибуткового податку.

Розмір нормативних відрахувань на соціальні заходи розраховується за

формулою (2.7):

$$BCЗ_H = \Phi O\Pi_H \cdot K_{нар} \quad (2.7)$$

де $K_{нар}$ - коефіцієнт нарахувань на заробітну працю.

Нормативні витрати на сплату відсотків за кредити розраховують за формулою (2.8):

$$BB_H = r \cdot KP \quad (2.8)$$

де r - банківська кредитна ставка;

KP – сума кредиту.

При проведенні аналізу для оцінки стану підприємств та виявлення з них найбільш перспективних для інвестування проводиться співставлення показників адитивної доданої вартості фактичної, залишкової доданої вартості та адитивної доданої вартості нормативної. Аналіз даних потребує систематизування отриманих результатів та дає можливість для групування підприємств за ознаками, які характеризують різні співвідношення показників доданої вартості. Попарне зіставлення всіх трьох показників доданої вартості ($ЗДВ$, $АДВ_ф$, $АДВ_н$) передбачає наявність 7 різних ситуацій, які можуть виникнути, та об'єднання їх у три групи.

Так, першу групу формують підприємства, які мали збитки та зовсім не створили доданої вартості, тобто не відбувається повного відшкодування витрат проміжного споживання. У складі цієї групи, окрім умови $ЗДВ < 0$, може бути варіант, коли фактична додана вартість більше нормативної та навпаки.

До другої групі увійшли підприємства із збитковим результатом, але позитивною величиною $ЗДВ$, яка дозволяє покрити лише частину елементів розподіленої доданої вартості. В цій групі показники доданої вартості формують три різні випадки їх співвідношення. Створення доданої вартості ($ЗДВ$) та її розподіл ($АДВ_ф$) менше її нормативного рівня ($АДВ_н$); ці підприємства можна віднести до першої підгрупи. Умови, коли $АДВ_н$ більша за $ЗДВ$, але менша $АДВ_ф$, відповідають другій підгрупі. Ситуація, за якої створена додана вартість підприємства та фактично розподілена перевищує нормативне значення, є останнім, третім випадком

другої групи, до якої належать збиткові підприємства.

До третьої групи належать прибуткові підприємства, в яких значення фактично створеної доданої вартості дорівнює розподіленій величині. Співвідношення показників доданої вартості підприємств може бути лише двох видів: перевищення значення нормативної $АДВ_n$ над $АДВ_ф$ та ЗДВ або навпаки.

Грунтуючись на наведеній систематизації в напрямку від найглибшої збитковості до наднормативної прибутковості, підприємства відносяться до тієї чи іншої підгрупи.

Кожна група підприємств потребує індивідуального підходу до виявлення проблем та недоліків діяльності підприємства та вибору заходів, що спрямовуються на поліпшення його стану. Для задоволення цих вимог необхідно чітко розмежувати напрями та пріоритети здійснення заходів з виводу збиткових підприємств із занепаду та підвищення ефективності діяльності як збиткових, так і прибуткових підприємств. Запропоновано пріоритетну послідовність управління відповідними показниками для кожної виділеної підгрупи підприємств. Пріоритетна послідовність управління показниками доданої вартості наведена в таблиці 2.4.

Треба зауважити, що така послідовність управління показниками доданої вартості прийнятна не тільки для окремих підприємств, але й для галузі в цілому. Для цього проводиться розрахунок загальних показників доданої вартості та проводиться їх аналіз. Далі алгоритм дій співпадає. Виявлення того, чи є підприємства прибутковими чи збитковими, та їх процентний вплив на показники доданої вартості для галузі необхідні, щоб виконком був в змозі виявити підприємства, перспективні для інвестування, та такі, що потребують субсидій та дотацій.

За наведеними вище моделями показників доданої вартості для прикладу розрахуємо показники адитивної доданої вартості фактичної, залишкової доданої вартості та адитивної доданої вартості фактичної для одного з підприємств м. Новогродівка - ВП "Шахта 1/3 «Новогродівська».

Таблиця 2.3 -Пріоритетна послідовність управління показниками в залежності від значень доданої вартості

Група	Ознака	Підгрупа	Умови	Алгоритм управління показниками
1	Збиткові, $ЗДВ < 0$	1.1	$АДВ_{\Phi} > АДВ_{н}$	1) збільшення величини ЗДВ до рівня покриття проміжного споживання ($ЗДВ = 0$); 2) досягнення ЗДВ величини $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{н}$); 3) зменшення $АДВ_{\Phi}$ до розміру $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{\Phi} = АДВ_{н}$); 4) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\Phi}$, $АДВ_{н}$
		1.2	$АДВ_{\Phi} < АДВ_{н}$	1) збільшення величини ЗДВ до рівня покриття проміжного споживання ($ЗДВ = 0$); 2) досягнення ЗДВ величини $АДВ_{\Phi}$ ($ЗДВ = АДВ_{\Phi}$); 3) досягнення ЗДВ та $АДВ_{\Phi}$ розміру $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{\Phi} = АДВ_{н}$); 4) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\Phi}$, $АДВ_{н}$
2	Збиткові, $ЗДВ > 0$	2.1	$ЗДВ < АДВ_{\Phi}$ $АДВ_{\Phi} < АДВ_{н}$	1) досягнення ЗДВ величини $АДВ_{\Phi}$ ($ЗДВ = АДВ_{\Phi}$); 2) досягнення ЗДВ та $АДВ_{\Phi}$ розміру $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{\Phi} = АДВ_{н}$); 3) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\Phi}$, $АДВ_{н}$
		2.2	$ЗДВ < АДВ_{\Phi}$ $АДВ_{\Phi} > АДВ_{н}$ $ЗДВ < АДВ_{н}$	1) зростання ЗДВ до розміру $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{н}$); 2) зменшення $АДВ_{\Phi}$ до розміру $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{\Phi} = АДВ_{н}$); 3) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\Phi}$, $АДВ_{н}$
		2.3	$ЗДВ < АДВ_{\Phi}$ $АДВ_{\Phi} > АДВ_{н}$ $ЗДВ > АДВ_{н}$	1) зниження $АДВ_{\Phi}$ до розміру ЗДВ ($АДВ_{\Phi} = ЗДВ$); 2) аналіз структури $АДВ_{\Phi}$ та $АДВ_{н}$ за елементами; 3) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\Phi}$, $АДВ_{н}$
3	Прибуткові, $ЗДВ > 0$	3.1	$АДВ_{\Phi} < АДВ_{н}$	1) зростання ЗДВ, $АДВ_{\Phi}$ до рівня $АДВ_{н}$; 2) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\Phi}$, $АДВ_{н}$
		3.2	$АДВ_{\Phi} > АДВ_{н}$	1) аналіз структури $АДВ_{\Phi}$ та $АДВ_{н}$ за елементами; 2) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\Phi}$, $АДВ_{н}$

ВП “Шахта 1/3 «Новгородівська» розташований в 13 км на захід міста Новгородівка. У відповідності з проектом будівництва шахту передбачалося увести до експлуатації двома пусковими комплексами. У 1996 році шахта перетворилася на відкрите акціонерне товариство. Статутний фонд тоді склав 92390 грн.

На протязі періоду свого існування шахта працює прибутково, постійно нарощуючи рівень видобування. На третій рік експлуатації шахта вийшла на рівень проектної виробничої потужності.

Шахта є однією з найбільш перспективних у вугільній галузі, що видобуває унікальне по змісту сірки вугілля марки К, що не уступає у цьому плані ні польському, ні російському вугіллю, що робить її продукцію привабливою для споживачів країни та за кордоном.

У ВП «Шахта 1/3 «Новогородівська» має багаторічний досвід і по збуту продукції. Основні поставки здійснюються на збагачувальні фабрики Донецької області. Споживачами вугільної продукції є в основному ЦЗФ у Донецькій області.

Застосування устаткування нового технічного рівня дозволяє знизити загальну собівартість кінцевої вугільної продукції за рахунок корегування постійних загально шахтних витрат на збагачування вугілля у силу зниження зольності.

Розрахуємо показники доданої вартості для цього підприємства за даними від 01.01.2019 року. Чистий прибуток від звичайної діяльності склав 83156,3 тис. грн., податок на прибуток від звичайної діяльності - 24946,89 тис. грн., податок на додану вартість становив 58015,508 тис. грн., фонд оплати праці – 72246,3 тис. грн., відрахування на соціальні заходи становили 27453,59 тис. грн., за користування кредитом підприємство виплатило 10028,16 тис. грн.

Виходячи із цих даних згідно із формулою (2.1) розрахуємо показник адитивної доданої вартості фактичної:

$$\begin{aligned} АДВ_{\text{ф}} &= 83156,3 + 24946,89 + 58015,508 + 72246,3 + 27453,59 + 10028,16 = \\ &= 275846,748 \text{ тис.грн.} \end{aligned}$$

Виручка від реалізації склала 402092,6 тис.грн., інші операційні доходи становили 11802 тис. грн., матеріальні витрати – 235897,34 тис.грн., амортизація склала 41628,94 тис.грн., інші операційні витрати - 11802 тис. грн.

Згідно із формулою (2.2) розрахуємо показник залишкової доданої вартості:

$$ЗДВ = 402092,6 + 11802 - 235897,34 - 41628,94 - 11802 = 124566,32 \text{ тис. грн.}$$

Для об'єктивності оцінки отриманих фінансових результатів проведемо розрахунок адитивної доданої вартості нормативної, виходячи із наступних даних: необоротні та оборотні активи в сумі становили 793555 тис. грн., чисельність працюючих складала 5604 чол., прожитковий мінімум для працездатного населення

на 01.01.2001 року становив 333 грн. або 0,333 тис. грн. , нормативна доходність активів встановлена на рівні 15%, банківська кредитна ставка за кредит становила 18%. Проведемо математичне спрощення формули (2.3):

$$\begin{aligned} АДВ_{\text{н}} &= ЧП_{\text{н}} + ПП_{\text{н}} + ПДВ_{\text{н}} + ФОП_{\text{н}} + ВСЗ_{\text{н}} + ВВ_{\text{н}} = \\ &= (НА \cdot k + ОА \cdot k) - C_{\text{н}} \cdot (НА \cdot k + ОА \cdot k) + C_{\text{н}} \cdot (НА \cdot k + ОА \cdot k) + \\ &+ 0,2 \cdot АДВ_{\text{н}} + ТР \cdot \Pi_{\text{min}} \cdot K_{\text{под}} + ТР \cdot \Pi_{\text{min}} \cdot K_{\text{под}} \cdot K_{\text{нар}} + r \cdot КР = \\ &= k \cdot (НА + ОА) + 0,2 \cdot АДВ_{\text{н}} + ТР \cdot \Pi_{\text{min}} \cdot K_{\text{под}} \cdot (1 + K_{\text{нар}}) + r \cdot КР \quad (2.9) \end{aligned}$$

Після проведення спрощення формули (2.9) отримали формулу (2.10), за якою і проведемо розрахунок адитивної доданої вартості нормативної:

$$АДВ_{\text{н}} = 1,25 [k \cdot (НА + ОА) + ТР \cdot \Pi_{\text{min}} \cdot K_{\text{под}} \cdot (1 + K_{\text{нар}}) + r \cdot КР] \quad (2.10)$$

$$АДВ = 1,25 \cdot [0,15 \cdot 793555 + 5604 \cdot 0,333 \cdot 1,13 \cdot 1,38 + 0,18 \cdot 55712] = 164964,3203 \text{ тис. грн.}$$

Порівнявши значення адитивної доданої вартості фактичної (275846,748 тис. грн.), залишкової доданої вартості (124566,32 тис. грн.) та нормативної адитивної доданої вартості (164964,3203 тис. грн.), знайшли, що підприємство відноситься до другої підгрупи третьої групи (табл.2.4), є прибутковим і цілком перспективним для вкладання інвестицій.

Зручність показників доданої вартості полягає у тому, що можна проводити подібний аналіз і для одного підприємства, і для галузі в цілому, що є необхідним для проведення оцінки інвестиційної привабливості тієї чи іншої галузі промисловості. Такий аналіз виявляє не тільки прибуткові підприємства, але й збиткові, до того ж надає напрямок для управління показниками щодо покращення стану підприємства і галузі в цілому. Аналіз доданої вартості з точки зору зовнішніх користувачів інформації є дуже зручним і через те, що стан галузі можна оцінювати, не прив'язуючись до кількості працюючих в цій галузі підприємств. Тобто, наприклад, в 2018 році в галузі легкої промисловості працювало 15 підприємств, а в 2019-му – вже 10. Але ми можемо оцінити те, як працювала галузь і в 2018-му, і в 2019-му роках. До того ж, до тих підприємств, що не збанкрутували, можна

використати аналіз доданої вартості в динаміці та прослідкувати, як змінилися показники через певний проміжок часу.

Таблиця 2.4 - Методика управління показниками в залежності від значень доданої вартості

Група	Підгрупа	Умови	Алгоритм управління показниками
1 група (збиткові, $ЗДВ < 0$)	1.1	$АДВ_{\Phi} > АДВ_{н}$	1) збільшення величини ЗДВ до рівня покриття проміжного споживання ($ЗДВ = 0$); 2) досягнення ЗДВ величини $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{н}$); 3) зменшення $АДВ_{\Phi}$ до розміру $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{\Phi} = АДВ_{н}$); 4) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\Phi}$, $АДВ_{н}$
	1.2	$АДВ_{\Phi} < АДВ_{н}$	1) збільшення величини ЗДВ до рівня покриття проміжного споживання ($ЗДВ = 0$); 2) досягнення ЗДВ величини $АДВ_{\Phi}$ ($ЗДВ = АДВ_{\Phi}$); 3) досягнення ЗДВ та $АДВ_{\Phi}$ розміру $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{\Phi} = АДВ_{н}$); 4) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\Phi}$, $АДВ_{н}$
2 група (збиткові, $ЗДВ > 0$)	2.1	$ЗДВ < АДВ_{\Phi}$ $АДВ_{\Phi} < АДВ_{н}$	1) досягнення ЗДВ величини $АДВ_{\Phi}$ ($ЗДВ = АДВ_{\Phi}$); 2) досягнення ЗДВ та $АДВ_{\Phi}$ розміру $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{\Phi} = АДВ_{н}$); 3) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\Phi}$, $АДВ_{н}$
	2.2	$ЗДВ < АДВ_{\Phi}$ $АДВ_{\Phi} > АДВ_{н}$ $ЗДВ < АДВ_{н}$	1) зростання ЗДВ до розміру $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{н}$); 2) зменшення $АДВ_{\Phi}$ до розміру $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{\Phi} = АДВ_{н}$); 3) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\Phi}$, $АДВ_{н}$
	2.3	$ЗДВ < АДВ_{\Phi}$ $АДВ_{\Phi} > АДВ_{н}$ $ЗДВ > АДВ_{н}$	1) зниження $АДВ_{\Phi}$ до розміру ЗДВ. ($АДВ_{\Phi} = ЗДВ$); 2) аналіз структури $АДВ_{\Phi}$ та $АДВ_{н}$ за елементами; 3) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\Phi}$, $АДВ_{н}$
3 група (прибуткові, $ЗДВ > 0$)	3.1	$АДВ_{\Phi} < АДВ_{н}$	1) зростання ЗДВ, $АДВ_{\Phi}$ до рівня $АДВ_{н}$; 2) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\Phi}$, $АДВ_{н}$
	3.2	$АДВ_{\Phi} > АДВ_{н}$	1) аналіз структури $АДВ_{\Phi}$ та $АДВ_{н}$ за елементами; 2) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\Phi}$, $АДВ_{н}$

Таким чином, процес виходу підприємства з кризового стану, коли додана вартість не виробляється зовсім або створюється в недостатньому обсязі, розкладається на окремі етапи, кожному з яких відповідає свій фінансовий рівень розвитку підприємства. Якщо підприємство успішно подолає (не без допомоги інвесторів) всі зазначені етапи, що спрямовані на створення необхідного розміру доданої вартості, та збалансує всі її складові елементи, то це призведе до зростання рівня ефективності виробництва та дозволить задовольнити інтереси усіх учасників

управління.

Надана аналітична інформація дозволяє відповідно до приналежності підприємства до однієї з підгруп виробити різні, придатні саме для цього підприємства, критерії оцінки результативності діяльності та управлінські впливи. Кожна група підприємств потребує індивідуального підходу, розробки показників для управління та пошуку засобів, що сприяють поліпшенню стану підприємства. Потрібну від підприємств інформацію пропонується заносити форму (табл. 2.6)

Таблиця 2.6 –

Звіт про створення доданої вартості

Назва показника	Джерело інформації	Значення показника
Чистий прибуток від звичайної діяльності, грн.	“Звіт про фінансові результати”, стаття 1, рядок 190	
Податок на прибуток від звичайної діяльності, грн.	“Звіт про фінансові результати”, стаття 1, рядок 180	
Податок на додану вартість, грн.	“Звіт про фінансові результати”, стаття 1, рядок 015	
Фонд оплати праці, грн.	“Звіт про фінансові результати”, стаття 2, рядок 240	
Відрахування на соціальні заходи, грн.	“Звіт про фінансові результати”, стаття 2, рядок 250	
Виплати на сплату відсотків за кредит, грн.	Дебет рахунку 951	
Виручка від реалізації, грн.	“Звіт про фінансові результати”, стаття 1, рядок 010	
Інші операційні витрати, грн.	“Звіт про фінансові результати”, стаття 1, рядок 060	
Матеріальні витрати, грн.	“Звіт про фінансові результати”, стаття 2, рядок 230	
Амортизація, грн.	“Звіт про фінансові результати”, стаття 2, рядок 260	
Інші операційні витрати, грн.	“Звіт про фінансові результати”, стаття 2, рядок 270	
Чисельність трудових ресурсів, чол.	Дані з відділу кадрів	
Очікуваний рівень прибутковості, %	Дані планово-економічного підрозділу	
Ставка за користування кредитом, %	Дані банка-кредитора	

Ця форма полегшить аналітичну роботу Новоградівського виконкому.

РОЗДІЛ 3 УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ МІСТА НОВОГРОДІВКА

3.1. Методологічна база складання програми розвитку промислового комплексу

Планування є центральною функцією управління, яка визначає цілі практичної діяльності та шляхи їх досягнення з використанням наявних ресурсів і оцінкою ефективності.

Функція планування повинна визначити: які дії потрібно виконати для досягнення поставленої цілі; коли повинні бути виконані ці дії; в якій послідовності вони повинні бути виконані; хто повинен виконувати ці дії; якими засобами; з якими ресурсами; з якими показниками та ефективністю.

Стратегічне планування як важливий розділ системи планування – це процес визначення стратегічних цілей розвитку організаційної системи, розробки стратегій для досягнення поставлених цілей і розподілу необхідних для цього ресурсів. Формальним результатом процесу стратегічного планування є стратегічний план. Специфічні стратегічні плани є базою для прийняття рішень в специфічних напрямках діяльності організаційної структури. Однією з основних задач стратегічного планування є забезпечення нововведень і змін в організаційній структурі. Виділяють шість рівнів стратегічного планування: державний; регіональний; галузевий; рівень корпорації, концерну; рівень підприємства, фірми; рівень проекту [9].

Програмно-цільовий метод є одним з основних інструментів стратегічного планування і спрямований на розробку комплексних соціально-економічних, науково-технічних і територіально-виробничих програм стратегічного розвитку, в основному на макрорівні.

Комплексні програми дозволяють концентрувати ресурси на рішенні ключових стратегічних проблем, включаючи міжгалузеві. У плановий період розвитку нашої економіки мався позитивний досвід рішення таких ключових

стратегічних проблем у рамках усього народного господарства країни, у тому числі комплексна програма розвитку виробничої бази атомної енергетики, програми формування великих територіально-виробничих комплексів, будівництва магістралей і промислового будівництва ін. Не можна сказати, що усі удалося, але те, що метод програмно-цільового планування зіграв позитивну роль у рішенні таких великих стратегічних народногосподарських проблем, безперечно.

В основу методу закладені наступні загальні передумови:

- об'єкт планування – народне господарство, галузь, комплексний проект – являє собою складну систему, що складається з взаємозалежних виробничо-господарських, економічних і технічних ланок, елементів;
- ця система є організаційною і має багаторівневу ієрархічну структуру;
- це – велика система, що складається з великої кількості різноманітних підсистем і елементів, зв'язаних великим числом інформаційних, фінансових і речовинних зв'язків;
- ця система керована; базується керування на системі принципів, законів, законодавчих і підзаконних актів, що відповідають пануючій соціально-економічній і політичній формації країни чи країн базування системи;
- система має властивість цілеспрямованості, тобто керування на всіх рівнях керування системи спрямовано на досягнення єдиної генеральної мети;
- система динамічна, що розвивається, реалізуючі довгострокові стратегічні і проміжні цілі, що мають підлеглий, більш приватний характер стосовно стратегічним цілям [22].

Програмно-цільове планування спрямоване на посилення системного, комплексного підходу в реалізації стратегічних цілей, припускає збалансований і пропорційний розвиток економіки великої керованої організаційної системи, орієнтовано на синергетичний ефект.

Застосування методу повинне забезпечити тісне взаємне ув'язування стратегічних цілей, прогнозів і планів з ресурсами, необхідними для їхнього досягнення; повинне забезпечити вибір оптимальних шляхів рішення задач, що впливають з поставлених головних, стратегічних цілей і підлеглих їм підцілей.

Ядром програмно-цільового методу стратегічного планування є ціль або група цілей, що конкретизуються в процесі їхнього досягнення і рішення задач, що впливають з них. Рішення виникаючих задач здійснюється за допомогою системи заходів, реалізованих конкретними виконавцями, яким виділяються для цього необхідні ресурси. Для вже минулої планової економіки цільові програми, як правило, мали міжгалузевий характер. Міжгалузевим програмам властива цілеспрямованість використання ресурсів і реалізації програмних заходів поза залежністю від відомчих і корпоративних інтересів.

Для реалізації цільових комплексних програм необхідні:

- концентрація зусиль і ресурсів на рішенні найважливіших для організаційної системи проблем, на досягненні найважливіших стратегічних цілей;
- структурні зрушення в розвитку, у пріоритетах, істотні зміни пропорцій системи;
- посилення зв'язків галузевих і територіальних органів керування, координація їхньої діяльності при рішенні стратегічних задач міжрегіонального і міжгалузевого характеру, механізмом реалізації яких є програмно-цільовий метод.

Схожі проблеми виникають при рішенні задач стратегічного розвитку багатогалузевих міжнародних корпорацій.

Комплексні цільові програми не заміняють стратегічного плану, а є механізмом його реалізації, насамперед при рішенні принципово нових стратегічних проблем, часто міжгалузевого характеру. Невід'ємним інструментом рішення і реалізації цілей, сформованих у цільових комплексних програмах, є календарні плани.

Структура і зміст цільової комплексної програми повинні відповідати її призначенню. У загальному випадку вони відбивають:

- стан проблеми, основні передумови її програмного рішення;
- головну мету програми, її місце в загальній системі цілей і задач, що коштують перед організаційною системою;
- систему цілей і основних задач програми;
- цільові показники, що розкривають кінцеві результати програми;

- шляху досягнення цілей програми, систему програмних заходів;
- організаційно-виконавчі структури;
- дані про ресурси, необхідних для виконання програми;
- кращі терміни і календарний графік реалізації програми;
- оцінки ефективності і наслідків реалізації програми.

Для того щоб розробити комплексну цільову програму реалізації стратегічного плану, необхідно насамперед відповісти на наступні питання:

- з яких етапів повинна складатися розробка програми?
- як буде здійснене взаємне ув'язування положень програми з планами – довгостроковими, перспективними, поточними?
- який повинна бути система показників програми і як вона буде ув'язана з плановими показниками?
- як буде забезпечена необхідна інформація для розробки положень програми?

Як ця інформація буде вписуватися в плани? Яка вірогідність цієї інформації?

- як формується поле можливих альтернатив етапів цієї програми і як здійснюється їхній вибір?

Етапи розробки програм, незважаючи на специфіку, значно подібні по змісту і послідовності. Це:

- формулювання програмних цілей і задач;
- проектна розробка програми;
- структурна розробка програми;
- визначення ресурсних потреб програми і її планових показників;
- інформаційне забезпечення програми;
- випуск програмної документації [30].

Вихідним пунктом програмно-цільового методу як механізму стратегічного планування є чітке формулювання цілей розвитку на основі аналізу потреб споживача, стану ринку, тенденцій, що склалися, і досягнутого рівня. Стосовно до окремих програм ці цілі повинні бути виражені у виді нормативів і цільових показників. Необхідні:

- попередній аналіз стану організаційної системи і проблеми;

- довгостроковий прогноз потреб споживачів і кон'юнктури ринку;
- аналіз і прогноз всіх елементів, що утворюють програму;
- аналіз і прогноз зовнішніх стосовно програми умов;
- загальна оцінка відповідності цілей наявним ресурсам.

Усі ці дії дозволяють конкретизувати мети і чітко визначити результати, на досягнення яких спрямована програма.

Можливий і знаходить широке застосування також зворотний хід рішення проблеми, позначений стратегічною цільовою комплексною програмою: споконвічно ставиться мета, а потім виробляється оцінка можливостей з позицій досягнення поставленої мети. Після цього визначаються дії, спрямовані на досягнення поставленої мети, і складається програма.

Головна мета, проміжні цілі, підцілі програми утворюють систему цілей – ієрархічну структуру, називану також деревом цілей.

При переході на нижні рівні організаційної системи і відповідних цілей підвищується конкретність, кількісна визначеність цільових нормативів і показників і, як правило, зменшуються терміни досягнення цілей [22].

На відміну від цілей верхнього рівня, що носять у значній мірі якісний функціональний характер, цілі нижніх рівнів організаційної системи виражаються у формі проведення визначеного виду робіт чи виробництва конкретних продуктів.

На цих рівнях система цілей програми повинна безпосередньо ґрунтуватися з цілереалізуючою системою, із системою заходів, що забезпечують виконання програмних робіт і (чи) виробництва програмних продуктів.

Тут є визначені труднощі, тому що система заходів на відміну від системи цілей будується значною мірою за виробничим технологічним принципом, тому окремі заходи можуть бути спрямовані на досягнення декількох цілей і підцілей, у деяких випадках, які виходять за межі програми. Крім цього серед заходів є такі, котрі виконують допоміжні, що забезпечують функції, не спрямовані безпосередньо на досягнення цілей програми.

Система заходів зв'язана з організаційно-виконавчою системою, покликаною їх здійснювати:

- зі структурними елементами системи керування;
- з внутріфірмовими і зовнішніми стосовно неї структурами;
- з міністерствами, відомствами, комерційними банками, заводами, іншими

підприємствами, адміністративними, господарськими, фінансовими органами й ін.

Наступна сходинка чи етап у розгортанні програми складається в узгодженні системи заходів із системою ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових, інформаційних). У результаті в цільовій програмі здійснюється вертикальний балансовий зв'язок: цілі – заходи – виконавці – ресурси.

Витрата кожного виду ресурсу погоджується з його цільовим призначенням, визначеним кінцевим результатом. Це сприяє концентрації зусиль усіх виконавців на досягненні програмних цілей.

Співвідношення цілей, заходів і використовуваних ресурсів дуже рухливо, динамічно: та сама ціль може бути досягнута різними способами, різними виконавцями, шляхом реалізації різних заходів і використання різних ресурсів. Тобто завжди існує варіантність досягнення цілей, найбільш ефективного використання ресурсів.

Оцінку і вибір варіанта програми, що відповідає поставленій меті, здійснюють за різними критеріями, найбільш узагальненими з яких є наступні:

1. Мінімум часу реалізації програми при заданих обмеженнях на ресурси і фіксованих кінцевих програмних показниках
2. Мінімум витрат на реалізацію програми при фіксованих кінцевих програмних показниках і часі реалізації.
3. Мінімум відхилень кінцевих програмних показників від цільових нормативів при фіксованих витратах і часі реалізації.

Для оцінки варіантів досягнення підпрограмних цілей на етапах реалізації програми широко застосовують також економічні критерії, вибір яких залежить від мети і розв'язуваної проблеми.

Програмно-цільовий метод охоплює всі стадії відтворювальних процесів, включаючи виробництво, розподіл, реалізацію і споживання програмної продукції, а

також передбачає балансове ув'язування і концентрацію сил і ресурсів по всьому так названому життєвому циклі програмної продукції.

Життєвий цикл стосовно до програмно-цільового методу включає наступні етапи:

- науково-дослідні роботи (фундаментальні і прикладні);
- дослідно-конструкторські роботи (проектування, виготовлення досвідчених зразків, іспиту);
- виробництво (впровадження у виробництво, серійне і масове виробництво);
- експлуатація (включаючи весь комплекс заходів щодо забезпечення ефективного кінцевого використання програмної продукції).

По кожному з етапів життєвого циклу програми здійснюється комплексне взаємне ув'язування цілей, задач, оцінок, ресурсів, заходів, здійснюється вибір альтернатив. Можливість охопити всі етапи життєвого циклу обумовлює важливу роль програмно-цільових методів у плануванні і впровадженні досягнень науково-технічного прогресу, плануванні ноу-хау, інновацій, рішенні питань про напрямки інвестицій, тобто по великому комплексі задач, що визначають напрямки стратегічного розвитку народного господарства, регіону, галузі, фірми.

Установлення цілей – це вибір ряду цілей з безлічі альтернатив, внутрішнє їхнє узгодження, уточнення шляхом прив'язки до ресурсів і можливостей, їхнє зіставлення, поточний контроль і коректування.

Установлення цілей у загальному випадку носить ітераційний характер: після попереднього встановлення цілей визначаються засоби й умови їхнього досягнення, уточнюються цілі, що найбільше повно відповідають сформованим обставинам і особистим інтересам керівника програми. Добре пророблений етап установлення цілей дозволяє виключити зайві витрати по їхньому досягненню, підвищити віддачу наявних засобів і використовувати виниклі сприятливі можливості. Як перманентний процес якість установлених цілей контролюється менеджерами і керівництвом програми протягом усього періоду їхньої діяльності.

Мета являє собою опис майбутнього стану організаційної системи як результату її цілеспрямованої діяльності з використанням визначених засобів і

ресурсів. По визначенню Аристотеля, “не ціль буває предметом рішення, а засоби до мети”. Тому в управлінській практиці важливо чітко розділяти поняття мети і засобів її досягнення.

Вищою метою, наприклад, підприємницької діяльності є одержання прибутку, досягнення якої можливо. Вища мета досягається в результаті реалізації двох основних взаємозалежних підцілей – наповнення ринку товарами, послугами, продукцією фірми і зниження витрат при виконанні конкретних замовлень. До інших головних цілей можуть відноситися господарські, соціальні, особисті й екологічні цілі.

Господарські цілі формуються на основі сполучення маркетингових і виробничих концепцій фірми: розширення ринку збуту і вихід на нові ринки, розширення виробничої бази і стабілізація виробництва, здійснення нових технічних і інноваційних проектів [30].

Соціальні цілі включають: розширення числа і створення нових робочих місць; підвищення рівня матеріального і морального заохочення працівників для забезпечення більш високого рівня життя, включаючи більш високу задоволеність результатами їхньої праці; соціальну значимість і соціальну захищеність; матеріальну допомогу незаможним, добродійність, меценатство.

Особисті цілі підприємницької діяльності характеризуються дуже широким діапазоном інтересів, що включають досягнення економічної влади, самовираження і задоволеність досягнутим положенням; висока суспільна думка, дотримання сімейних традицій; захопленість, азарт, ризик і багато чого іншого.

Екологічні цілі відбивають високий рівень соціальної зрілості і моральної моральності підприємця і включають щадне використання природних ресурсів, матеріалів, енергетичних ресурсів; виготовлення продукції, що не створює проблем зі здоров'ям людини; запровадження в дію і розвиток екологічно нешкідливих виробництв; відновлення природної рівноваги.

Як правило, основних цілей, діючи прямо, досягти неможливо. Тому визначаються проміжні цілі і підцілі (задачі), реалізація яких служить етапами досягнення основної, головної мети.

У підприємницькій діяльності проміжні цілі формуються, як правило, на основі вивчення ринку - його кон'юнктури, можливостей розширення освоєної ніші, виходу на нові ринки, можливостей одержання нових замовлень. Аналіз ринку супроводжується вивченням власних можливостей, що впливають з технічного, організаційного, економічного стану виробництва і можливостей у фінансовій сфері; визначаються резерви виробництва і можливості їхнього використання, розглядаються можливі варіанти господарської діяльності, аналізуються основні фактори виробництва – робоча сила, виробнича потужність, інші ресурси (сировина, матеріали й ін.), можливості і терміни їхнього одержання.

У процесі аналізу і виявленні проміжних цілей проробляються можливості розширення і зміни номенклатури продукції, що випускається, і послуг, що робляться, оцінюються можливості й ефективність використання розкритих резервів аж до зміни напрямків основної діяльності.

Процедура встановлення проміжних цілей, підцілей і задач проводиться перманентно протягом усього періоду діяльності організаційної системи. Беруть участь у цій процедурі всі працівники фірми. Відповідні проміжні цілі, підцілі і задачі конкретизуються для всіх рівнів і підсистем організації на короткостроковий (до 1 року), середньостроковий (до 3 – 5 років) і довгостроковий (7 –10 років і більш) періоди. Останні – тільки для фірми в цілому і її великих підрозділах, що володіють високим рівнем самостійності. Для малих фірм характерно більше уваги приділяти досягненню короткострокових цілей.

Велике значення у визначенні цілей має узгодження цілей організації (організаційної системи) і її окремих індивідів.

Цілі індивіда будуються на незадоволених потребах, а цілі суспільства й організації (організаційної системи) є визначеною трансформацією цілей індивідів по ланцюжку “індивід – організація – суспільство” у загальні організаційні цілі. Якщо фірма хоче домогтися успіху, вона змушена пристосовуватися до потреб, які виявляються споживачі. Тому всі члени організації (організаційної системи), що є її учасниками, змушені свою діяльність направляти на реалізацію цілей і задач фірми, інакше загальні позитивні результати неможливі. При цьому чим більше особисті

інтереси працівника збігаються з інтересом фірми, тим більший досягається спільний ефект: більш задоволені працівники, більш ефективна організація. Таким чином, цілі організаційної системи – це цілі, загальні для її членів. Ефективність, прибуток і продуктивність – головні цілі фірми в умовах ринку, але їхнє досягнення можливе тільки в умовах, коли вони в достатньому ступені відповідають особистим інтересам працівників, що реалізують у процесі своєї діяльності досягнення цих цілей. Тому наявність відповідних цілей є найважливішою умовою успіхів організаційної системи: вони забезпечують спрямованість дій, згуртовують людей, створюють можливості ефективної роботи організації [9].

Цілі виконують ряд важливих функцій, дозволяючи зрозуміти, чому люди в організаційній системі роблять так, а не інакше, чому існує організаційна система і як організувати найбільш успішне керування. По Ч. Перроу, виділяють три типи організаційних цілей: офіційні, оперативні, операційні.

Офіційні цілі визначають загальне призначення організації. Вони сформульовані в статуті чи положенні про організацію, а також привселюдно заявляються керівником організації. Вони виправдують перед суспільством існування організації, виконують зовнішню спрямованість, створюють сприятливий імідж організації, але, як правило, абстрактні, ідеалістичні, описуються в якісних термінах, і по цих цілям важко визначити, чим у дійсності займається організація.

Оперативні цілі, формою вираження яких є план роботи організації, мають внутрішню спрямованість, звичайно мало відомі зовнішньому світу, указують, чим у дійсності займається організація незалежно від того, що було заявлено в офіційних цілях, служать для внутрішніх потреб членів організації.

Операційні цілі направляють поведінку людей і дозволяють дати оцінку їх роботі. Вони більш специфічні і більш вимірювані, чим оперативні, розробляються до деталей і виражаються в кількісних термінах у формі конкретних завдань виконавцям і робочим групам.

Формулювання цілей – процес дуже складний, і якість цілей визначає долю організації (організаційної системи), її успіх чи невдачу. Цілі стають інструментом

керування, коли вони визначені і сформульовані, відомі працівникам і прийняті ними до виконання. Тому до якості цілей пред'являються серйозні вимоги.

1. Ціль повинна бути досяжна і реалістична. Недосяжна мета не мотивує виконавців і гасить їхнє бажання до її досягнення. Легко досяжна мета має слабку мотивацію.

2. Цілі повинні бути зрозумілі виконавцям і недвозначно сформульовані. Тут можна згадати знамените “страчувати не можна помилювати” без розділових знаків. Виконавцям повинне бути ясно, чого від них чекають і з якими результатами. Наприклад, “збільшити ефективність виробництва” – це не ціль, “підвищити продуктивність праці на 10 %” – зрозуміло. Організація без ясних, зрозумілих цілей приречена на неуспіх.

3. Ціль повинна бути вимірювана, оскільки для ефективного керування потрібно уміти вимірювати.

4. Ціль повинна мати конкретні терміни виконання. Ціль без строку буде постійно повертати виконавця до початкової крапки відліку. Якщо усередині терміну не визначені етапи, кроки, виконавець не буде знати, що робити далі. У результаті – повтори, невиконання підцілей.

5. Проміжна мета повинна мотивувати виконавця в правильному напрямку, сприяючи досягненню головного ланцюга, а не суперечити їй.

6. Ціль повинна бути формульована і формалізована – це підсилює її дію і підвищує зобов'язання стосовно неї. Обчислювальна і записана документально ціль дозволяє більш точно орієнтуватися на її виконанні і результативності.

7. Цілі індивідів, груп і організаційної системи у цілому повинні бути сумісні. Це дозволяє уникнути конфліктів між людьми і підрозділами, уникнути значних зусиль за узгодженням, переговорам і переконанню сторін.

8. Поставлені цілі повинні бути можливими для перевірки їхнього виконання і коректування.

9. Ефективність мети підвищується при наявності зворотного зв'язку, що дозволяє вчасно і повно інформувати людей про хід виконання робіт і рішенні задач по її досягненню, допомагає тримати ціль в полі зору.

10. Цілі повинні бути зв'язані із системою винагороди і ціні для працівників. Винагорода повинна бути адекватною: 10 % надбавка до зарплати за високоякісну, сумлінну роботу не може дати відчутних позитивних результатів. На ефективність досягнення мети може також впливати частота винагороди.

Розробка стратегічних напрямків розвитку зв'язана з необхідністю визначення, оцінки і вибору можливих альтернатив. Власне кажучи, будь-яке можливе рішення на кожному з рівнів стратегічного планування різноманітне і може оцінюватися по ряду критеріїв. Виникають задачі оптимізації рішень по декількох критеріях. Цю проблему вивчають із залученням теорії вибору і прийняття рішень.

Задача прийняття рішень полягає у виборі з безлічі альтернатив варіанта, найкращого за якимсь критерієм. Для рішення необхідний, по-перше, набір альтернатив, по-друге, критерій вибору і, по-третє, правило вибору (алгоритм). Однокритеріальні задачі досить добре відомі – перебір варіантів, ЛП, НП, ДП, задачі масового обслуговування, теорії ігор і статистичних рішень, мережні методи й ін.

Багатокритеріальні методи (їх трохи) дозволяють вибрати рішення в області компромісів.

Перша частина задачі вибору рішення сполучена з необхідністю формування вихідної безлічі альтернатив (ВБА). Відомо кілька підходів до формування ВБА:

- експертний метод;
- метод, що базується на деякій формальній процедурі моделювання;
- метод морфологічного аналізу;
- метод поетапного формування ВБА в ієрархічних організаційних системах;
- формування нескінченного ВБА [30].

По першому (експертному) методу альтернативи генеруються експертами на основі їхніх знань, досвіду, інтуїції. Розроблено і застосовуються спеціальні процедури вироблення експертних рішень на основі аналізу і виключення альтернатив, що не задовольняють умовам задачі, – методи системного аналізу, «мозкової атаки», метод «сценаріїв», метод «Дельфи» і ін. У деяких випадках, наприклад у задачі про призначення, здійснюється простий перебір можливих кандидатур зі штатного чи розкладу списку можливих претендентів.

По другому методі (моделювання) альтернативи формують на основі якоїсь формальної моделі, адекватної модельованому процесу, наприклад імітаційне моделювання, метод статистичних іспитів («Монте-Карло»), метод моделювання стохастичних процесів на основі марковських ланцюгів і матриць щільностей ймовірностей переходів, методи математичного програмування, методи теорії ігор, ігор із природою й ін.

Метод морфологічного аналізу застосовується, якщо кожна можлива альтернатива складається з декількох складових частин. Наприклад, при комплексній оптимізації параметрів гірських робіт шахти виділяють можливі альтернативні варіанти схем розкриття, систем розробки, можливих до застосування видів механізації видобуткових робіт, схем дегазації і провітрювання, схем транспорту і т.п. Альтернативні варіанти складових частин (системи) можуть сполучатися, можуть не відповідати один одному. На основі аналізу виділяють варіанти, що сполучаються, і формується альтернативний граф, використовуваний потім для вибору найкращого варіанта з урахуванням можливих обмежень, наприклад методом перебору варіантів або динамічним програмуванням.

Поетапний метод формування ВБА застосовують у багаторівневих організаційних системах, наприклад в Акціонерному Товаристві по видобутку вугілля, що включає рівні: Акціонерне Товариство – Виробничі одиниці – Виробничі ділянки – Бригади – Ланки.

На кожному рівні організаційної системи розробляються свої альтернативи, що потім узагальнюються або деталізуються на суміжних рівнях. При цьому напрямок експертизи альтернатив суміжних рівнів може йти знизу нагору з їх узагальненням або зверху вниз з деталізацією. В другому випадку формування ВБА результати розробки, наприклад, планів на більш високих рівнях служать вихідними посилками для розробки планів на нижніх ієрархічних рівнях. При цьому плани нижніх рівнів повинні бути припустимими з позицій верхніх рівнів.

Звичайно в ієрархічних організаційних системах використовують метод ітерацій на кожному з рівнів – і зверху вниз, і знизу нагору, при цьому на кожній наступній ітерації конкретизуються раніше намічені альтернативи.

Більш складною проблемою при підготовці рішень, включаючи задачі стратегічного планування і керування, є забезпечення розроблювачів (на будь-якому рівні) і осіб, що приймають рішення, необхідною, достатньою і надійною інформацією.

Для підготовки перспективної інформації застосовують різні методи прогнозування: кількісні, засновані на аналізі статистичних даних, і якісні, що базуються на досвіді, знаннях і інтуїції фахівців, – так називані експертні методи.

3.2. Програма розвитку промислово-виробничого комплексу міста Новогродівка до 2030 року

Підвищення рівня і якості життя населення є основною метою проведених в Україні реформ. Але десятилітній досвід трансформації соціально-економічної системи в країні має стабільний стагнаційний характер. Особливо відчутні негативні тенденції проведених реформ у соціальній сфері. Важливо, що вони мають багато в чому регіональний характер, найбільш болючі і соціально небезпечні на місцевому рівні. Тому одним з істотних шляхів виходу з кризової ситуації є використання регіональних, місцевих резервів економічного розвитку.

Міста як зосередження виробничих сил суспільства, трудових, науково-технічних, виробничих ресурсів є найважливішим центром ринкових перетворень, тому що тут сконцентроване керування всіма сферами життєдіяльності.

Будучи однією з ланок адміністративно-територіального розподілу, місто має властивості суспільної системи і як цілісний організм вимагає складної і скоординованої роботи як виконавчого, так і представницького органів влади. Тому головним у керуванні процесами життєзабезпечення, рішенні багатоскладових проблем розвитку господарських структур міст є комплексне планування економічного, соціального і технічного розвитку.

Науково-методичні і концептуальні основи соціального й економічного розвитку закладені в Конституції України, у законодавчих і нормативних актах Верховної Ради, указах Президента України. Базовою для програм усіх рівнів є

державна програма “Україна - 2030”, відмітним стрижнем якої від раніше розроблювальних програм є розвиток ринкових механізмів господарювання.

Інструментом керування і реалізації намічених задач і пріоритетів програм місцевого рівня (розвитку міст) є комплексні соціально-економічні програми.

Соціально-економічному розвитку міст, проблемам реконструкторизації господарських комплексів міст присвячені наукові праці таких фахівців як О.В. Фінагіна, В.П. Журавського, В.А. Кавиршина, А.Ф. Мартинова.

У цій роботі розробці підлягає програма розвитку промислово-виробничого комплексу м. Новогродівка.

Графічний матеріал представлений у додатках. Галузева структура промисловості м. Новогродівка на період до 2030 року (за обсягами товарної продукції у порівнянних цінах на 01.01.21) та структура зростання виробництва по сферах і основних галузях економіки м. Новогродівка на період до 2030 року представлені у додатку А. Обсяги та темпи росту промислової продукції у порівнянних оптових цінах по м. Новогродівка на період до 2030 року представлені у додатку Б. Обсяги та темпи росту промислової продукції у натуральному виразі по м. Новогродівка на період до 2030 року представлені у додатку В. Прогноз інвестиційних вкладень по м. Новогродівка на період до 2030 року представлені¹ у додатку Г.

3.2.1. Промисловий комплекс

Вугільна промисловість. Виведення вугільної промисловості з кризи є однією з найважливіших і найскладніших проблем розвитку економіки. Ця криза пов'язана з погіршенням гірничошахтних умов видобутку і незадовільним станом шахтного фонду, обмеженими капітальними вкладеннями у розвиток вугледобувних підприємств, низькими темпами ринкових перетворень і зростанням витрат на розв'язання соціально-економічних проблем. Стратегія розвитку вугільної галузі регіону базується на максимально можливому задоволенні споживачів у паливно-енергетичних ресурсах і металургійній сировині шляхом економічно обґрунтованого підвищення обсягів власного видобутку.

Найбільш суттєвою проблемою подальшого розвитку вугільної промисловості, як особливо масштабної галузі регіону, є її реструктуризація та оновлення шахтного фонду. У разі позитивного вирішення цих питань будуть створені умови для поступового в подальшому нарощування вуглевидобутку

За умови поліпшення фінансового стану країни вишукуватимуться можливості для фінансування будівництва нових шахт відповідно до Національної енергетичної програми України до 2030 року.

Передбачається технічне переозброєння шахт за рахунок планомірного послідовного переоснащення перспективних шахт новим високопродуктивним і надійним обладнанням з ресурсом, який у 2-3 рази перевищує ресурс обладнання, що замінюється. Це, а також концентрація гірничих робіт на вугледобувних підприємствах дозволить істотно зменшити витрати на виробництво і собівартість однієї тони вугілля.

Крім того, з метою більш ефективного використання шахтного фонду, особлива увага буде приділятися програмам реструктуризації та закриття збиткових вугледобувних підприємств.

Поряд з цим намічено реалізувати ряд програм, спрямованих на:

- підвищення технічного рівня вугільного машинобудування для забезпечення розвитку виробництва сучасних високопродуктивних і надійних гірничих машин, засобів шахтної автоматики і безпеки праці;
- створення противитратного механізму господарювання на всіх рівнях управління галуззю і здійснення адаптації організаційних структур і механізмів господарювання до ринкових умов із застосуванням будь-яких форм власності;
- впровадження широкого комплексу щодо поліпшення стану, умов та безпеки праці галузі;
- підвищення престижності шахтарської праці шляхом перегляду тарифних ставок і окладів, надання пільг щодо оподаткування прибутків, пільгових тарифів на оплату житла і комунальних послуг;
- упорядкування внутрішнього ринку збуту вугільної продукції;

- підвищення якості вугільної продукції за рахунок удосконалення технології видобутку вугілля, підвищення обсягів його збагачення, а також переробки забалансових шламів і впровадження державних стандартів на вугілля та вугільну продукцію.

Таким чином, вугільна галузь в принципі має підстави для розвитку, вдосконалення та зростання виробництва. Тому передбачається нарощування виробництва продукції не тільки в натуральному виразі, а й відповідне збільшення товарної продукції.

Паливна промисловість, особливо вугільна галузь, є одним з визначених пріоритетів економічного розвитку України. Тому ця галузь повинна користуватися особливою підтримкою.

Металургійна промисловість. Стабілізація фінансового стану підприємств галузі, забезпечення їх рентабельної роботи є головною метою розвитку металургії на перспективний період.

Ставиться завдання утриматись на традиційних ринках збуту металопродукції як у далекому, так і у близькому зарубіжжі, та забезпечити потреби внутрішнього ринку.

Основним напрямком досягнення поставленої мети є скорочення витрат на виробництво та зниження собівартості продукції шляхом:

- виведення з експлуатації застарілого обладнання і агрегатів, які не відповідають вимогам сучасного рівня технології виробництва,
- реконструкції та модернізації існуючих, будівництва та введення в дію нових агрегатів,
- впровадження менш енерго- та матеріалоємних сучасних технологій,
- використання вторинних ресурсів та відходів виробництва, зменшення забруднення навколишнього середовища,
- звільнення собівартості від витрат, не пов'язаних з виробничою діяльністю,
- підвищення якості та розширення асортименту продукції, підвищення рівня завантаження виробничих потужностей,

- реструктуризації підприємств та скорочення чисельності промислово-виробничого персоналу.

Загальний успіх розвитку галузі до 2030 року залежить від залучення інвестицій, і також забезпечення паливно-енергетичними ресурсами і сировиною.

Реалізація намічених заходів забезпечить збільшення обсягів виробництва товарної продукції на підприємствах галузі до 2030 року на 20,3%. порівняно з 2020 роком та прибуткову їх роботу з середньою рентабельністю 7-10%.

Машинобудування. Стратегія місцевої політики машинобудування полягає у забезпеченні випереджаючих темпів зростання обсягів наукомісткої продукції, створенні нових конкурентоспроможних зразків техніки, підвищенні якості та ефективності виробництва нарощуванні експортного потенціалу.

Передбачається щорічне зростання обсягів виробництва в середньому на 10%., Діяльність машинобудівних підприємств спрямовується на освоєння випуску нової конкурентоспроможної продукції, насамперед для таких провідних галузей промисловості як вугільна, металургійна, енергетика, залізничний транспорт. Впровадження нових прогресивних технологій, у тому числі енергозберігаючих, дозволить зменшити енергоємність машинобудівної продукції та збільшити коефіцієнт використання металу. При цьому намічається зменшення споживання електроенергії на 5%, газу - на 10%., води-на 3%., металу - на 5%.

Одним із шляхів виходу галузі з критичного стану має стати подальша реструктуризація машинобудівних підприємств.

По окремих підгалузях машинобудування пріоритетними напрямками структурно перебудови визначені такі: у вугільному машинобудуванні прогнозується збільшення випуску гірничошахтного обладнання нового технічного рівня, насамперед, механізованих комплексів, підвищеної продуктивності, які відповідають безпечним умовам праці у важких гірничо-геологічних умовах, та прохідницьких комбайнів легкого типу; у металургійному машинобудуванні - випуск нових конкурентоспроможних модернізованих машин та обладнання, що відповідають вимогам конкретного замовника; у вагонобудуванні намічено широку програму оновлення та модернізації продукції лакується доробка і освоєння

виробництва нафтобензинових цистерн типу “Схід-Захід” для міжнародних перевезень, вагонів-цистерн, що забезпечують екологічний захист навколишнього середовища при проведенні паливо-наливних операцій з бензином, а також ряду виробів, які відповідають вимогам міжнародних стандартів; у верстатобудуванні основна увага буде приділятися випуску верстатів для обробки колісних пар та осей рухомого складу залізничного транспорту, універсальних верстатів з НПУ, а також ремонту виготовлених раніше верстатів; на підприємствах ВПК пріоритетними напрямками будуть: поглиблення інверсійних процесів; пошук можливого використання високих технологій для виробництва ліквідної продукції загальнопромислового застосування.

Підвищенню ефективності господарювання сприятиме подальше виведення із складу існуючих нерентабельних виробництв, цехів та діляниць, упорядкування чисельності працюючих.

За умов стабільної роботи основних замовників (споживачів) машинобудівної редукції, їх платоспроможності, у 2030 р. очікується стабілізація господарчо-фінансової діяльності машинобудівної галузі.

Програму передбачається здійснювати двома етапами:

I етап - стабілізація (2 роки) виробництва, збереження науково-технічного потенціалу, активізація економічного розвитку. Головна мета - забезпечення стійкого зростання виробництва;

II етап - формування раціональної структури галузі (3 роки). Головна мета – досягнення ефективного функціонування машинобудівного комплексу.

3.2.2. Виробництво товарів народного споживання

Виробництво непродовольчих товарів народного споживання до 2030 року передбачається збільшити в 8,2 рази проти рівня 1918 року, в тому числі в легкій промисловості - в 4,4 рази. Збільшиться виробництво сучасних трикотажних виробів, одягу, побутової техніки тощо.

Зростання показників передбачається досягти за рахунок реалізації комплексу заходів таких основних напрямків, як розвиток виробничо-технічної бази спеціалізованих товаровиробничих підприємств, освоєння випуску нових конкурентоспроможних товарів, розширення кооперації та співробітництва, реструктуризації підприємств зниження витрат на виробництво за рахунок консервації незадіяного у виробництві обладнання, зниження матеріалоємності товарів, розширення ринків збуту продукції.

Відбудуться структурні зміни в легкій промисловості Зменшиться питома в текстильній підгалузі, але значно зросте швейної та трикотажної.

Намічається освоєння виробництва цілого ряду нових, особливо модних, моделей швейних і трикотажних виробів, конкурентоспроможних за ціною і якістю, що дозволить повністю забезпечити потребу внутрішнього ринку та значно підвищити експортний потенціал.

На ряді підприємств передбачається створення нових та перепрофілювання діючих виробництв, монтаж нового високопродуктивного обладнання. Впровадження прогресивних технологічних процесів сприятиме підвищенню якості товарів широкого вжитку.

Передбачається також освоєння ряду інвестиційних проектів з виробництва непродовольчих товарів за рахунок залучення зарубіжних інвестицій.

3.2.3. Агропромисловий комплекс

Агропромисловий комплекс є одним з основних секторів економіки міста. І постачає певну частку продовольчих ресурсів на внутрішній ринок, що має велике значення в підвищенні життєвого рівня населення. В останні роки, внаслідок кризової ситуації, спостерігається занепад виробництва, погіршення фінансового стану підприємств агропромислового комплексу. Його розвиток спрямований на створення умов для стабілізації і збільшення обсягів виробництва, реалізації конкурентоспроможної продукції і продовольчих товарів, а також поліпшення забезпечення населення міста продовольством.

Основним завданням на визначену перспективу є стабілізація і нарощування обсягів агропромислового виробництва, досягнення рекомендованих норм споживання населенням харчових продуктів, визначення основних напрямів реформування економічних, соціальних і правових відносин в аграрній сфері, створення необхідних економічних умов для беззбиткової роботи підприємств усіх форм власності. Для здійснення поставлених завдань передбачається комплекс заходів в усіх галузях і підгалузях агропромислового комплексу.

Реформування в аграрній сфері передбачає завершення роботи з реформування земельних та майнових відносин, розширення процесу формування інтегрованих структур кооперативного типу, розвиток малого підприємництва у цій сфері, продовження роботи з реформування організаційно-правових структур у виробничій і обслуговуючій сферах агропромислового комплексу, розвиток ринкової інфраструктури, розвиток інтегрованих формувань в переробних галузях з урахуванням економічних інтересів товаровиробників, здійснення заходів щодо подальшого розвитку господарств і приватних підсобних господарств населення.

У харчовій промисловості передбачається:

- стабілізація виробництва основних видів продовольства і подальше нарощування обсягів їх виробництва за рахунок удосконалення кредитно-банківської системи;
- формування споживчого ринку за рахунок розвитку місцевого виробництва;
- збільшення експортного потенціалу за основними видами;
- подальша інтеграція підприємств первинної обробки і доробки сільгосппродукції з сільгоспвиробниками - створення сільськогосподарських кооперативів;
- створення великих об'єднань (компаній) харчових підприємств, технологічно і технічно високооснащених, із застосуванням в їх роботі методів глибокої переробки яровини;
- залучення іноземного і вітчизняного капіталу, освоєння новітніх технологій і засобів виробництва, створення спільних підприємств;

- подальший розвиток малих харчових підприємств, які мають задовольняти локальні погребні населення.

3.2.4. Транспорт та зв'язок

Проблеми транспортного комплексу міста тісно пов'язані з реформуванням як економіки в цілому, так і окремих її галузей. Обсяги продукції промисловості, сільського господарства, будівництва та торгівлі в основному визначають завантаженість транспортних комунікацій та обсяги вантажних робіт на транспорті.

Стратегія регіональної політики в цій галузі полягає у повному забезпеченні потреби підприємств, організацій і населення у перевезеннях, підвищенні якості та зменшенні вартості транспортних послуг.

З урахуванням перспектив розвитку економіки прогнозується збільшення навантаження на всі види транспорту у 2006-2010 роках - на 15,7%.

Обсяги пасажирських перевезень і потреби в послугах пасажирського транспорту зумовлюватимуться поступовим підвищенням життєвого рівня населення, а також зростанням обсягів перевезень пасажирів шляхом відкриття нових маршрутів, підвищення комфортності та якості обслуговування.

Для покращання фінансового стану підприємств транспорту продовжуватиметься реструктуризація. Об'єкти соціальної сфери мають бути передані у комунальну власність міста; будуть ліквідовані проміжні ланки управління, малоефективні ділянки виробництва, агрегати, устаткування; скоординована чисельність персоналу відповідно до обсягів транспортних послуг. Зважаючи на ключове значення галузі у забезпеченні життєдіяльності міста та з урахуванням його специфіки передбачається модернізація найважливіших комунікацій та об'єктів транспортної інфраструктури.

З метою зменшення витрат дизельного пального, зниження собівартості перевезень буде додатково електрифіковано залізничні колії. Передбачається розширення та вдосконалення ремонтної бази для підтримки в належному технічному стані локомотивного і вагонного парку.

Головним напрямком технічної політики на транспорті вважається його модернізація, оновлення рухомого складу на основі використання досягнень розвитку вітчизняного транспортного машинобудування.

В умовах функціонування різних видів транспорту особливого значення набуває впровадження змішаних перевезень. Для створення цієї системи передбачається налагодити виробництво спеціалізованих технічних засобів - контейнерів, змінних кузовів, платформ для перевезення, автопоїздів.

Одночасно забезпечуватиметься поступовий перехід до впровадження нових принципів організації та управління транспортним процесом шляхом широкого використання інформаційних технологій і маркетингу в обслуговуванні споживачів транспортних послуг. Створюватимуться автоматизовані центри управління для забезпечення своєчасної доставки вантажів, підвищення рівня інформування про їх надходження.

Програму передбачається здійснювати двома етапами:

I етап - період стабілізації (2 роки). Головна мета - стабілізація обсягів транспортних послуг, фінансового стану підприємств, збереження кваліфікованих кадрів;

II етап - період розвитку (3 років). Головна мета - технічне переозброєння галузі, оновлення рухомого складу, нарощування обсягів транспортних послуг, підвищення їх якості.

Розвиток транспортного комплексу значною мірою залежатиме від державної підтримки цієї галузі. В умовах дефіциту бюджетних коштів використовуватимуться різні джерела фінансування капітальних вкладень, у тому числі укладення концесійних угод, випуск цінних паперів під розвиток і будівництво транспортних об'єктів, залучення коштів вітчизняних і зарубіжних інвесторів, входження підприємств транспорту до фінансово-промислових груп. Для оновлення парку транспортних засобів та технологічного обладнання активно використовуватиметься лізинг.

Стратегія місцевої політики у галузі електрозв'язку полягає у забезпеченні порічного нарощування обсягів надання послуг зв'язку, розвитку телефонної мережі,

модернізації діючої телефонної мережі шляхом заміни аналогових систем комутації передачі на цифрові.

Одночасно передбачається будівництво інтелектуальних мереж для надання нові послуг зв'язку: ISDN, INTERNET, RELCOM та ін. Реалізація намірів має забезпечуватись, основному, за рахунок нових технологій у галузі: впровадження цифрових АТС, апаратури радіодоступу до абонента, будівництво волоконно-оптичних ліній зв'язку, використані найсучаснішої енергозберігаючої апаратури.

У поштовому зв'язку передбачається збільшення обсягів надання послуг за рахунок впровадження нових видів: реклама поштою, книга поштою, товари поштою, електронна пошта, приймання платежів від населення, колективний факс, ксерокс, страхування тощо.

Передбачається довести рівень передплатного тиражу у 2010 році до 1 екземпляра на родину за рахунок активізації рекламно-інформаційної діяльності, збільшення обсягів реалізації періодичних видань в роздріб через мережу відділень зв'язку. Для збільшення обсягів послуг зв'язку передбачається залучення приватних операторів зв'язку для будівництва АТС та альтернативних телефонних мереж за рахунок іноземних інвестицій.

Розпочаті роботи з будівництва комп'ютерної мережі передачі даних, що забезпечить якісний та високошвидкісний доступ до глобальної мережі Internet.

Основними напрямками розвитку поштового зв'язку у зазначений період стануть провадження нових технологій пересилання та доставки всіх видів поштових відправлень на основі комплексної механізації та автоматизації виробничих процесів, а також використання швидкісних видів спецтранспорту та комп'ютерних методів обробки повідомлень. Реалізація програми забезпечить збільшення обсягів послуг зв'язку в 2030 - в 1,6 рази.

3.2.5 Основні пріоритетні напрямки інвестування

Вугільна промисловість. Призначення інвестиційних надходжень: реструктуризація вугільної промисловості; закриття неперспективних шахт;

розробка техногенних родовищ корисних копалин; розширення виробничих потужностей по видобутку вугілля; технічне переоснащення вугледобувних підприємств; поліпшення якості готової вугільної продукції; видобуток газу метану вугільних родовищ; створення сировинної бази виробництва германієвої продукції.

Очікувані результати: зниження вартості продукції вугільної промисловості; збільшення виробництва вугілля; створення нових робочих місць; навчання новим професіям шахтарів, вивільнених з шахт, що закриваються; поліпшення умов праці в шахтах; утилізація метану дозволить без забруднення навколишнього середовища виробляти електроенергію, замінити екологічно чистин газовим паливом моторного палива; поліпшення стану навколишнього середовища.

Призначення інвестиційних надходжень у металургійний комплекс: освоєння нових видів високоліквідної продукції металургії; впровадження технологій світового рівня, енерго- і ресурсозберігаючих технологій; впровадження технології безперервного процесу виробництва; модернізація виробництв; автоматизація основних металургійних процесів.

Очікувані результати: розширення асортименту продукції, що випускається; підвищення її якості до рівня світових стандартів; здешевлення продукції металургії за рахунок зниження енергоємності матеріало- та трудомісткості виробництва, що зробить її конкурентоспроможною на світовому ринку; організація виробництва нових видів високоліквідної продукції; створення нових робочих місць; поліпшення умов праці; поліпшення екології.

Машинобудування. Призначення інвестиційних надходжень: модернізація існуючих потужностей машинобудівного комплексу; організація виробництва принципово нових вагонів-цистерн безрамної конструкції для безпечного перевезення рідких вантажів; модернізація діючого виробництва бурильних замків і організація виробництва їх нових модифікацій; організація виробництва обладнання анкерного кріплення гірничих виробок шахт, а також обладнання для крапельного зрошення великих площ; освоєння випуску нових видів гірничо-шахтного обладнання; організація виробництва повітряних апаратів.

Очікувані результати: випуск нової конкурентоспроможної високоліквідної продукції; вихід на світовий ринок, створення нових робочих місць.

Легка промисловість. Призначення інвестиційних надходжень: модернізація існуючих виробничих потужностей, використання нових матеріалів з поліпшеними властивостями, освоєння нових видів конкурентоспроможної продукції, створення нових підприємств.

Очікувані результати: збільшення виробництва і підвищення якості продукції, насичення внутрішнього ринку високоякісними вітчизняними споживчими товарами та витиснення з нього імпорتنих товарів на умовах вільної конкуренції, створення нових робочих місць, підвищення експортоспроможності вітчизняних товарів.

Харчова та переробна промисловість. Призначення інвестиційних надходжень: модернізація існуючих виробничих потужностей, впровадження сучасних виробництв з переробки сільськогосподарської продукції, організація випуску нових видів продукції за імпортними технологіями, придбання і освоєння нових технологій виробництва харчової продукції; створення розгалуженої мережі дрібних виробництв з випуску кондитерських виробів.

Очікувані результати: підвищення глибини переробки і якості продукції, що випускається, насичення ринку вітчизняною продукцією, збільшення випуску конкурентоспроможної та імпортозамінючої продукції, поліпшення дизайну упаковки, збільшення виробництва продукції в дрібній розфасовці, створення нових робочих місць

Сільське господарство. Призначення інвестиційних надходжень: проведення економічних реформ в сільськогосподарській галузі, впровадження інтенсивних технологій по вирощуванню сільськогосподарських культур, реконструкція наявних потужностей для нарощування виробництва продукції тваринництва, придбання сільськогосподарської техніки і технологічного обладнання, організація замкненого циклу вирощування продукції, й поглиблена переробка і виробництво кінцевих продуктів споживання.

Очікувані результати: збільшення виробництва продукції сільського господарства, поліпшення якості сільськогосподарської сировини для харчової, легкої та шкіряної промисловості, насичення внутрішнього ринку вітчизняними високоякісними сільгосппродуктами, створення нових робочих місць.

Будівництво та будівельна індустрія. Призначення інвестиційних надходжень: модернізація і технічне переозброєння існуючих виробничих потужностей підприємств будівельного комплексу, впровадження енерго- і ресурсозберігаючих прогресивних технологій в виробництво будівельних матеріалів, впровадження нових технологій з виробництва будівельних матеріалів.

Очікувані результати: збільшення виробництва підприємствами будівельних матеріалів, конкурентоспроможної продукції високої якості, покращеного дизайну, розширення використання при будівництві та опоряджувальних роботах матеріалів і виробів місцевого виробництва, створення нових робочих місць.

Охорона навколишнього природного середовища. Призначення інвестиційних надходжень: впровадження на підприємствах різних галузей екологічно безпечних технологій; переробка шахтних відвалів з метою комплексного використання породи; розширення існуючих і будівництво нових очисних споруд; будівництво заводів по утилізації, сортуванню і переробці твердих побутових відходів; впровадження безвідходної технології нейтралізації стічних вод виробництва, що забезпечить зневоднювання та утилізацію осадів сполучень важких метале і повторне використання очищеної води; реконструкція газоочисного обладнання.

Очікувані результати: оздоровлення і стабілізація екологічного стану; підвищення екологічної безпеки населення; раціональне використання і поновлення природних ресурсів; поновлення і відродження природних багатств міста; розширення використання вторинних ресурсів.

Транспорт. Призначення інвестиційних надходжень: оновлення парку електро- і дизель-поїздів Донецької залізниці; будівництво терміналу для прийому, зберігання і відвантаження великотоннажних контейнерів міжнародного стандарту; придбання високопродуктивних, економічних автомобілів для підприємств автотранспорту.

Очікувані результати: збільшення обсягів перевезень пасажирів, поліпшення сервісного обслуговування, завантаження вільних виробничих потужностей, збільшення обсягів вантажообігу залізничним транспортом.

Поліграфічна промисловість. Призначення інвестиційних надходжень: модернізація існуючих потужностей в поліграфічному виробництві; придбання сучасного поліграфічного обладнання; впровадження цифрового повнобарвного офсетного друку для виготовлення рекламної продукції (буклетів, брошур) та іншої поліграфічної продукції.

Очікувані результати: підвищення якості поліграфічної продукції до рівня світових стандартів; розширення асортименту рекламної продукції; розширення ринку збуту поліграфічної продукції.

Діяльність в сфері інформатизації. Призначення інвестиційних надходжень: модернізація бази комунікаційних та інформаційних технологій; розширення і вдосконалення комплексу послуг по впровадженню, експлуатації і підтримці будь-яких інформаційних систем.

Очікувані результати: отримання більш досконалого програмного забезпечення; спрощення та прискорення доступу користувачів до баз даних єдиної інформаційної системи, отримання доступу до баз даних мереж світу; створення нових інформаційних технологій.

3.2.6. Етапи та механізми реалізації програми розвитку міста

Головна мета стратегічних напрямків соціально-економічного розвитку м. Новогродівка на період до 2030 року – поліпшення якості життя населення, підвищення його добробуту та покращання демографічних характеристик на основі структурних змін економіки, забезпечення сталого економічного зростання та екологічної безпеки життєдіяльності людини.

Масштабність і складність цілей і задач, які необхідно вирішити в процесі реалізації стратегічних напрямів соціально-економічного розвитку міста на період до 2030 року обумовлюють поетапне їх досягнення (вирішення).

Реалізацію стратегічних напрямів передбачається здійснити в 2 етапи:

I етап – 2021-2022 роки;

II етап – 2023-2025 роки.

Зміст кожного етапу визначає домінуючі проблеми і способи їх вирішення.

Конкретні заходи, які передбачається здійснити, і задачі, що необхідно вирішити на кожному етапі, відображені в стратегіях розвитку галузей економіки і соціальної сфери.

Основним правовим механізмом реалізації місцевої стратегії розвитку є Конституція України, а також система чинного законодавства щодо здійснення функцій виконавчої влади та місцевого самоврядування. Це передусім закони України “Про місцеве самоврядування в Україні” та “Про місцеві державні адміністрації”.

Вирішення проблем економічного характеру здійснюватиметься за допомогою Податкового та Бюджетного кодексів України, щорічних законів України “Про Державний бюджет”, законів України “Про банки та банківську діяльність”, “Про систему оподаткування” та інших нормативних актів, які регламентують механізми оподаткування та діяльність суб’єктів господарської діяльності.

Основою організаційного механізму реалізації стратегії розвитку буде виступати система програмно-планових документів щодо управління розвитком міста. Ключовим по значущості виступають щорічні плани-прогнози розвитку м. Новогродівка, бюджет міста.

Основними складовими організаційного механізму реалізації стратегії розвитку є:

- щорічні програми соціально-економічного розвитку міста, підприємств та організацій, галузей, які розроблятимуться згідно з стратегічними напрямками соціально-економічного розвитку міста Новогродівка на період до 2030 року та відповідно до Закону України “Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України”;
- система заходів місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо реалізації соціально-економічної політики з визначенням термінів виконання та виконавців;
- ефективний контроль за ходом реалізації стратегічних напрямів і коригування на цій основі цілей і дій;

- періодична оцінка ресурсів, що необхідні для реалізації заходів Стратегії, в тому числі матеріальних, фінансових, природних, трудових, інтелектуальних та інших і вжиття необхідних заходів;

- здійснення постійних контактів місцевими органами влади по виявленню і вирішенню загальних проблем шляхом організаційно-правових норм, що передбачені чинним законодавством.

Економічний механізм реалізації стратегії розвитку передбачає:

- визначення пріоритетів розвитку галузей економіки;
- формування сприятливих умов для залучення інвестицій в економіку міста;
- забезпечення пріоритетного розвитку соціально орієнтованих галузей економіки;

- впровадження регіональної політики у напрямку ліквідації збитковості підприємств шляхом реструктуризації, перепрофілювання, консервації, або ліквідації неефективних, збиткових підприємств;

- підтримку власного виробника промислової продукції;
- фінансове оздоровлення підприємств, насамперед вугільної промисловості;
- створення сприятливих умов формування ефективного власника;
- створення конкурентного середовища шляхом підвищення економічного потенціалу міста;

- спрямування коштів бюджетів усіх рівнів на фінансування заходів, які мають важливе соціальне значення для регіону;

- динамічний розвиток страхового та фондового ринків;
- збільшення обсягів фінансування на проведення наукових розробок та їхнє впровадження у виробництво;

- сприяння залученню кредитів банків та небанківських установ, коштів недержавних цільових фондів, лізингових компаній та інших на здійснення пріоритетних заходів соціально-економічного розвитку регіону, впровадження новітніх технологій, інноваційних проектів.

Втілення в життя стратегічних напрямів соціально-економічного розвитку міста Новогродівка потребує поліпшення керованості соціально-економічними

процесами, глибокої координації діяльності органів влади та місцевого самоврядування, комплексного підходу та узгодженості заходів та механізмів щодо забезпечення реформування галузей економіки та соціальної сфери, розширення соціальної бази ринкових перетворень, забезпечення їх підтримки широкими масами населення та розробки конкретних заходів на усіх рівнях щодо їх виконання.

З цією метою передбачається:

- запровадження інформаційного моніторингу соціальних та економічних процесів розвитку міста;
- забезпечення відкритості, гласності діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування;
- здійснення заходів щодо участі громадян і громадських об'єднань в діяльності органів влади та місцевого самоврядування;
- забезпечення широкої інформованості населення щодо рішень, які приймаються органами влади по вирішенню соціальних та економічних питань;
- широке та об'єктивне висвітлення у засобах масової інформації змісту стратегії розвитку, ходу її виконання, зокрема шляхом розширення і вдосконалення подання у мережі Інтернет об'єктивної інформації щодо змін в соціально-політичній, економічній, освітній, правовій, науково-технічній ситуації в місті;
- створення ефективної системи взаємної інформації між органами державної влади та місцевого самоврядування як по горизонталі, так і по вертикалі щодо ходу реалізації стратегії розвитку, шляхів вирішення проблемних питань.

3.3. Комплексне рішення питань, пов'язаних з активізацією інвестиційної діяльності

Стійке пожвавлення інвестиційної активності є ознакою початку стабілізації економічного росту. Питання активізації інвестиційної діяльності розглядалися в останніх роботах вітчизняних економістів А. Кредісова і Г. Панікар [55], С. Юрія [122], А. Растяпіна [96], Л. Чижова [119], С. Подгородецької [80] і інших. У зазначених роботах розглянуті окремі сторони активізації інвестиційної діяльності.

У той же час стан інвестиційної сфери в Україні протягом 1991-2015 років можна охарактеризувати як параліч інвестиційної діяльності. За ці роки обсяг інвестицій в основний капітал скоротився й у 2017 складав тільки 4,7 % від рівня 1990.

Структура інвестицій в основний капітал також була значно деформована. У порівнянні з 1990 роком істотно скоротилася частка сільського господарства (більш ніж у 6 разів) і будівництва об'єктів соціальної сфери (на 40 %). У структурі капіталовкладень у промисловість виросла частка низько технологічних галузей: електроенергетики – на 90 %, нафтогазової промисловості – на 124 %, чорної металургії – у 2 рази, харчової промисловості – на 60 %. У той же час частка машинобудування скоротився майже в 5 разів [33].

Аналіз джерел фінансування капіталовкладень ілюструє заплановане зниження частки централізованих ресурсів держбюджету. Тенденція до росту обсягів інвестицій спостерігається на основі зниження частки бюджетних капіталовкладень у ВВП (у 1990 вона була на рівні 4,4 %, у 2014 – 1,05 %, у 2017 - 0,54 % від ВВП).

Однією з причин згортання інвестиційної діяльності держави стала пріоритетна спрямованість бюджетних грошей на погашення зовнішнього державного боргу і фінансування соціальних витрат.

В умовах економічного спаду саме інвестиції досягли найбільшого падіння. А в 2015-2017 роках їхній ріст сформував базові умови відновлення економічного розвитку. Причому, якщо в 2014-2015 найбільше інтенсивно інвестувалися такі галузі, як харчова промисловість і чорна металургія (що і дало ефект росту в цих галузях), то в 2016-2019 роках інвестиційні пріоритети змістилися у бік машинобудування, хімії і нафтохімії, сільського господарства й інших галузей.

Однак тіньовий сектор по своїй природі не здійснює інвестування в основний капітал, а, як правило, використовує виробничі потужності офіційного сектора. Оскільки реальний ВВП України з урахуванням тіньової частки складає як мінімум 150 % офіційного, фактична норма інвестицій в економіці України є значно меншою й у 2018-2020 роках не перевищувала 5%. Такий рівень інвестування не сприяє

забезпеченню стабільного економічного росту і є погрозою економічної безпеки України.

По різних підрахунках, реально у виді податків в Україні стягується від 55 до 85% прибутку підприємств. Частка цього тягара збільшується з урахуванням значної частки не грошових розрахунків між підприємствами (частка грошових надходжень за реалізовану продукцію за зазначений період досягла 67 %), у той час як 99 % податків були зібрані у грошовій формі. Надмірний податковий тиск веде до тенізації значної частки прибутку, що практично виключає можливість її інвестиційного використання. Обсягів прибутку, що залишаються в розпорядженні підприємств, недостатньо, щоб забезпечити фінансування необхідних інвестицій. Слабкий контроль над цільовим використанням прибутку не заважає витратам на невиробниче споживання.

Значною перешкодою для інвестиційних процесів є натуралізація економічних відносин. Заощадження, щоб досягти форми інвестиційного потенціалу повинні мати грошову форму. У теж час навіть після істотних позитивних зрушень у монетизації господарських оборотів, що відбувалися з 2015 року, рівень грошової оплати у взаєминах між підприємствами промисловості склав лише 67,9 %.

Скорочення інвестиційної діяльності в Україні відбулося по всіх джерелах інвестування: бюджетні асигнування зведені до мінімуму, обсяги валових доходів підприємств, призначених для капіталізації (прибуток і амортизація), недостатні, довгострокове кредитування практично не використовується. Іноземні інвестиції обмежені, доходи населення мізерні і недостатні навіть для задоволення мінімальних побутових потреб.

Зростаючий інвестиційний попит за 2019 рік у порівнянні з 2018 склав 125,2%. Це привело не тільки до збільшення випуску продукції в машинобудуванні і будівництві (відповідно на 23 і 14,5 %), але і зробило досить сильний вплив на економічний розвиток у цілому. По модельних розрахунках зростання виробництва в машинобудуванні і будівництві на 100 гривень створює мультиплікативний ефект підвищення випуску в інших галузях економіки в 1,4-1,6 рази. Ця ж тенденція за прогнозами збережеться й у 2020 році.

Однак надалі прогнозується зниження показу росту інвестицій у результаті наступних обставин:

- недостатньо послідовної державної політики у відношенні галузей інфраструктури;
- зниження прибутку підприємств-експортерів;
- зниження оптимізму у керівників підприємств унаслідок погіршення зовнішньої кон'юнктури.

У цілому в умовах спаду у світовій економіці зростаюче явище на західні компанії змусить їх переносити діяльність у країни Східної Європи. Інвестиційну привабливість підвищить комбінація продажу залишків державної власності, активність економіки, політичні реформи і стабільний прогноз. Ріст прямих інвестицій у ці країни теж підвищить їхню інвестиційну привабливість, що стане стимулом структурних реформ.

Функціонування інвестиційної сфери України ускладнюється такими проблемами:

- капітальні вкладення усе ще складають незначну частину у ВВП;
- має місце дефіцит власних інвестиційних ресурсів підприємства;
- відсутній діючий інститут коротко-, середньо- і довгострокового кредитування;
- установлені занадто високі процентні ставки;
- недосконалим є ринок капіталів;
- вимагають коректування організаційно-правові основи підприємницької інвестиційної діяльності;
- слабо розвита інфраструктура транспортних, комунікаційних, енергетичних систем;
- недосконалою є амортизаційна політика;
- відсутні чіткі пріоритети в здійсненні державної інвестиційної політики.

Незважаючи на те, що засоби іноземних інвесторів не можуть розглядатися як складового національного інвестиційного потенціалу, їхній облік необхідний з погляду аналізу потенційних можливостей для розвитку інвестиційних процесів в Україні.

Залучення прямих іноземних інвестицій є одним із ключових питань у ході реформування і модернізації української економіки. З огляду на серйозне технологічне відставання української економіки в порівнянні з розвитими країнами, позитивним для України може стати приток іноземного капіталу і, як наслідок, розвиток міжнародного співробітництва. Подібне співробітництво забезпечить доступ до нових технологій і методів керування, а також дасть поштовх для збільшення обсягів вітчизняних інвестицій. Досвід розвитих країн показує, що часто інвестиційний бум у країні починається з упровадження нових технологій, принесених іноземним капіталом.

Сьогодні в Україні рівень прямих іноземних інвестицій на душу населення набагато нижче, ніж в інших країнах з перехідною економікою, зокрема в Чеській Республіці, чи Польщі Угорщині. Наприклад, лише США інвестували в економіку Польщі в десять разів більше, ніж в економіку України. Такі незначні обсяги прямих іноземних інвестицій можна пояснити несприятливим інвестиційним кліматом в Україні, а також тим, що український уряд і керівники підприємств відносяться до іноземних інвесторів з визначеною підозрою. У багатьох інвесторів може скластися враження, що Україна взагалі не хоче залучати інвестиції.

З іншого боку, Україна має значний економічний потенціал, що ще не використовується належним чином, зокрема великий внутрішній ринок. Кваліфікована і некваліфікована робоча сила порівняно дешева, у той час як загальний рівень утворення і підготовки – високі. Зрештою вітчизняні підприємства ще не виявляють високого рівня конкуренції.

Проте, незважаючи на ці переваги, іноземці не поспішають вкладати свій капітал в українську економіку. На даний момент через припинення інвестиційних надходжень з державного бюджету і недостатності коштів на підприємствах українська економіка дійсно вимагає припливу іноземного капіталу. Серед інших проблем необхідно відзначити наступні: недосконале законодавство і непередбачені зміни в оподаткуванні, застаріле обладнання і політична нестабільність. Вищезгадані фактори привели до того, що в порівнянні з іншими країнами Європи

Україна за рейтингом компанії Moody's була віднесена до однієї з найбільш низьких категорій «В-2».

Хоча вже саме питання об залучення інвестицій є важливим, міжнародні інвестиції можуть також викликати різні зовнішні ефекти. Як правило, інвестиції на окремому підприємстві у визначеній області можуть послужити причиною позитивного впливу на діяльність інших підприємств, що підтримують ділові відносини з підприємством-реципієнтом прямих іноземних інвестицій. Проте, ми не можемо однозначно затверджувати, що такий вплив прямих іноземних інвестицій у країнах з перехідною економікою і зокрема в Україні дійсно існує. Як правило, перехідний період визначає зміни у функціонуванні економіки і може привести до несподіваних результатів. Прямі іноземні інвестиції можуть мати як позитивні, так і негативні сторони. Так, негативні наслідки можуть проявитися у виді збільшення монопольної влади великих національних корпорацій, що можуть бути зацікавлені в тім, щоб придбати українські підприємства-конкуренти, а потім просто їх закрити.

За даними Держкомстату, загальний обсяг прямих іноземних інвестицій на 01.01.2021 у порівнянні з 2010 роком збільшився приблизно в 10 разів. Однак у порівнянні з іншими країнами це один з найбільш низьких показників. У 2018-2019 спостерігалось незначне зниження припливу чистих прямих іноземних інвестицій в Україну.

Співвідношення між внутрішніми капіталовкладеннями й обсягами прямих іноземних інвестицій свідчить про незначну частку цих складових інвестиційного потенціалу. Так, протягом 2017-2019 років прямі іноземні інвестиції складали лише 19,5 % валових капіталовкладенні в економіку України. Найбільша частина інвестицій працює в галузях зі швидким оборотом капіталу: в обробній промисловості – 47,4 %, оптовій і роздрібній торгівлі – 17,6 %. У машинобудуванні і сільському господарстві розміщені інвестиції в розмірі 7,8 і 1,9 % від загального обсягу відповідно.

Потенційно на користь залучення прямих іноземних інвестицій в Україну говорять наступні фактори: наявність багатих природних ресурсів і потужностей по їх видобутку, дешева кваліфікована робоча сила, потенційно ємний ринок.

Закордонні інвестори часто визначають головним фактором інвестиційної привабливості України не широту фіскальних пільг, а в першу чергу перспективу освоєння великого українського ринку, що і повинно бути поставлене в центр формування зональної економіки України.

Оскільки основна частина інвесторів орієнтована на завоювання нового ринку України і створення невеликої частки додаткової вартості та реалізацію продукції на внутрішньому ринку, таким інвесторам не вигідний буде розвиток національних товаровиробників і отже розвиток протекціонізму.

Крім цього, інвестори, що розраховують на підвищення своєї конкурентоздатності на світовому ринку шляхом вкладення засобів в українську економіку, будуть зацікавлені в створенні сприятливих умов для розвитку національного виробництва, оскільки їхні технологічні процеси передбачають тісне співробітництво з українськими підприємствами різних галузей економіки.

Законодавча база процесу іноземного інвестування повинна охоплювати всі аспекти цієї багатогранної діяльності. На сучасному етапі в Україні законодавчо не визначені процеси іноземного кредитування, створення кредитних співтовариств, концесій, надання прав власності на землю; не розроблені також механізми державного страхування іноземних інвестицій, створення страхових фондів. І хоча зараз здійснюються визначені заходи щодо створення автоматизованої інформаційної системи оперативного пошуку іноземних інвесторів, усе це знаходиться в зародковому стані.

Виходом з цієї ситуації є обґрунтування раціональної інвестиційної політики, у якій належне місце займуть система державного регулювання і реформування структури власності на основі приватизації і концепція технічного переоснащення промислового виробництва з залученням засобів іноземних інвесторів. Така концепція забезпечить підвищення інвестиційної активності, але при наявності визначених економічних передумов: залучення іноземних інвестицій з урахуванням мети і задач структурної трансформації промислового комплексу, цільових програм міжгалузевого розвитку, конверсії; збільшення обсягів інвестиційних ресурсів, що формують виробничий потенціал на новій науково-технічній базі; ефективного

використання інвестицій; обґрунтування вибору пріоритетних секторів матеріального виробництва, що визначають конкурентні позиції країни на світових ринках; створення динамічного експортного потенціалу, що може швидко адаптуватися до кон'юнктури зовнішньої ринкового середовища; розвитку внутрішньої і зовнішньої продукції виробничо-технічного призначення.

Реальна наявність зазначених економічних передумов підвищення інвестиційної активності може стати достатньою підставою для обґрунтування визначених цілей залучення іноземних інвестицій у різні сфери вітчизняної економіки.

Основними цілями повинні бути: структурна перебудова промислового комплексу; сприяння досягненню сучасного технічного рівня розвитку на основі нових технологій; розвиток ресурсозберігаючих, наукомістких і екологічно чистих технологій; збільшення обсягів експортного потенціалу України; подолання залежності економіки країни від імпорту; створення виробництв із використанням місцевих природних ресурсів; сприяння розвитку приватного сектора.

Досягти цього можна за умови розробки і реалізації вітчизняної стратегії залучення іноземного капіталу. При цьому важливо зацікавити закордонних партнерів у реалізації проектів, що економічно вигідні вітчизняним і іноземним партнерам. Державна стратегія залучення іноземних інвестицій може спиратися на класифікацію областей промисловості в залежності від наявності потенційних джерел фінансування. Можна виділити кілька таких груп областей (виробництв): області, розвиток яких забезпечується централізованими державними капіталовкладеннями; виробничі об'єкти переважно приватного капіталу; області (виробництва), що на визначеному етапі вимагають кредитних субсидій; пріоритетні області для залучення і використання іноземних інвестицій; виробництва, участь іноземних інвесторів у фінансуванні яких має певні обмеження; області (виробництва), що є закритими для іноземного інвестування, зв'язаного з національною безпекою, збереженням національного багатства.

Для України прийнятна класична схема сучасного індустріального розвитку країни, що складається з трьох етапів: створення імпортозамінних виробництв;

формування конкурентоздатного експортного потенціалу; розвиток наукомістких галузей.

Така схема подальшого розвитку індустрії вимагає органічного об'єднання іноземного капіталу з національними ресурсами, обґрунтування і селекції сфер інвестування, експертної оцінки щорічної потреби в іноземних інвестиціях, визначення потенційної місткості українського ринку для іноземних інвесторів.

Практика показала, що за минулий період, використовувалися традиційні підходи до інвестування, іноземний капітал несуттєво впливав на ефективність функціонування промислового комплексу, його структурну перебудову, впровадження прогресивних технологій і технічне відновлення виробництва. Очевидно, необхідно знайти такий економічний механізм, який би дав можливість збалансувати норму прибутку, рівень ризику, стимули і гарантії для залучення іноземних інвестицій у процес приватизації і розвитку експортного потенціалу, забезпечив давальний кінцевий результат інвестування, тобто вніс помітний внесок у розвиток економіки, підвищення ефективності її функціонування, впровадження сучасних технологій і методів керування.

З огляду на викладене, важливо вибрати пріоритети в інвестиційному процесі, які б забезпечили найвищий рівень його ефективності. Це об'єктивно визначає необхідність здійснення таких заходів: звуження напрямків інвестування і впровадження проектів з обліком існуючого інноваційного потенціалу; включення в інвестиційний процес як державних, так і приватних ресурсів; залучення іноземних партнерів до впровадження інвестиційних проектів, зв'язаних з використанням інноваційного і промислового потенціалу; створення нових організаційних форм інтеграції фінансового і промислового капіталу; розробка і впровадження регіональних програм інвестування.

При цьому іноземні кредити під державні гарантії необхідно направляти насамперед у пріоритетні сфери на фінансування інвестиційних проектів, що забезпечать розвиток експортного потенціалу, і області, де строки окупності виробничих інвестицій порівняно низькі.

Приведений комплексний механізм залучення іноземних інвестицій спрямований на створення сприятливого інвестиційного клімату і підвищення інвестиційної активності. Стрижнем такого механізму є економіко-організаційний блок, що базується на обґрунтованій концептуальній основі і стратегії залучення іноземних інвестицій, системі пільг в оподатковуванні, визначенні пріоритетних напрямків використання іноземних інвестицій, розширенні можливостей участі іноземних інвесторів у процесі приватизації і створенні спільних підприємств.

Економіко-організаційний блок механізму залучення інвестицій може функціонувати лише разом з ефективним механізмом державних гарантій і системою законодавчого, нормативного, інформаційного забезпечення іноземних інвестицій, організації системи страхування і перестрахування іноземних інвестицій, сприяння розвитку банківсько-кредитної системи.

Для того щоб створити ефективну систему залучення іноземних інвестицій, насамперед потрібно сформувані відповідну законодавчу базу. Наявність розбіжностей і невизначеності окремих важливих питань законодавства визначає необхідність внесення змін у Закон України “Про власність” і в Земельний кодекс України щодо визначення майнових прав іноземних інвесторів. Потрібно на державно-правовому рівні уточнити питання про концесії (визначення можливостей одержання прибутку іноземними інвесторами від розвідки, розробки, видобутку й експлуатації природних ресурсів). Вимагає ретельного обґрунтування система валютного регулювання.

Особливу увагу варто приділити інформаційному забезпеченню залучення іноземних інвестицій як найбільш слабкій ланці в діючому механізмі регулювання цього процесу. Необхідно видавати інформаційні бюлетені і рекламну літературу з проблем іноземного інвестування, створити комп’ютерну мережу для обміну інформацією, систему статистичної інформації.

Доцільно підтримувати інвестиційні проекти, спрямовані на розвиток приватного сектора (насамперед малих і середніх підприємств, що повинні одержати доступ до інвестиційних кредитів і страхування); організувати виставки інвестиційних проектів; створювати контрактні біржі.

ВИСНОВКИ

В даній дипломній роботі регіональна політика розглядається з точки зору її упровадження в місті Новгородівка, а саме – через регіональне управління розвитком промислового комплексу. Регіональна політика покликана регулювати всі процеси, які відбуваються на конкретній території, серед яких сьогодні провідними є економічні. Для цього держава використовує доступний їй арсенал методів і засобів фінансово-економічного впливу на розвиток усіх сфер регіонального життя, в тому числі й неекономічних. Характерною ознакою політики є ключова роль держави у визначенні цілей соціально-економічного розвитку і виборі засобів їхнього досягнення через відповідні механізми регулювання економічних відносин. Регіональна спрямованість економічної політики надає їй універсальних рис, оскільки дія її механізмів у тій чи іншій модифікації поширюється на всі сфери регіонального життя. Тому регіональну економічну політику доцільно розглядати як конгломерат бюджетної, податкової, кредитної, цінової, структурної, інвестиційної та інституційної політики.

Стратегія розвитку соціально-економічного району повинна ґрунтуватися на таких принципах: трансформація структур господарських комплексів соціально, економічних районів відповідно до потенціалу їхньої території; інтеграція господарських комплексів економічних районів і єдиний національний господарський комплекс України; послідовне поліпшення екологічної ситуації в регіонах; зменшення соціальної напруги у суспільстві; формування якісно нових взаємовідносин між державою і регіонами на взаємовигідних умовах.

Головна мета державної регіональної політики - це зміцнення національної безпеки України, піднесення рівня матеріального добробуту населення, поліпшення екологічних умов життєдіяльності на засадах створення сприятливого організаційно-економічного режиму для ефективного використання природно-ресурсного, трудового і науково-технічного потенціалу регіонів з урахуванням їхніх історико-культурних, природних, соціальних та економічних особливостей.

Нові економічні умови потребують адекватних підходів до розробки програм. Це активізує пошук оптимальної моделі механізму їхньої реалізації як однієї з ключових умов забезпечення результативності регіональної політики.

В умовах трансформаційної економіки дуже важливу роль в розвитку всієї економіки держави відіграє розвиток регіонів. Для проведення ефективної інвестиційної політики з метою розвитку промислового комплексу регіону необхідним є проведення економічного аналізу. Стандартні підходи до економічного аналізу промислових підприємств не завжди відповідають потребам зовнішніх користувачів інформації. Тому в рамках даної дипломної роботи була запропонована альтернативна методика проведення економічного аналізу стану підприємств з метою забезпечення інформаційної бази для управління розвитком промислового комплексу.

Запропонована методологія інформаційно-аналітичного забезпечення дозволяє визначити фінансовий стан підприємства з точки зору достатності створення ним доданої вартості. Ранжирування підприємств за зазначеним критерієм та формування підгруп ґрунтується на визначенні співвідношення різних показників доданої вартості – різниць між фактично створеною доданою вартістю та витраченими коштами, а також відповідності нормативного розміру доданої вартості її фактично створеній та розподілений величині.

Надана аналітична інформація дозволяє відповідно до приналежності підприємства до однієї з підгруп виробити різні, придатні саме для цього підприємства, критерії оцінки результативності діяльності та управлінські впливи. Кожна група підприємств потребує індивідуального підходу, розробки показників для управління та пошуку засобів, що сприяють поліпшенню стану підприємства.

Для проведення аналізу показників доданої вартості зовнішнім користувачем інформації – виконкомом Новоградівської міської ради, - потрібну від підприємств інформацію запропоновано заносити у розроблену форму.

Підвищення рівня і якості життя населення є основною метою проведених в Україні реформ. Але десятилітній досвід трансформації соціально-економічної системи в країні має стабільний стагнаційний характер. Особливо відчутні негативні

тенденції проведених реформ у соціальній сфері. Важливо, що вони мають багато в чому регіональний характер, найбільш болючі і соціально небезпечні на місцевому рівні. Тому одним з істотних шляхів виходу з кризової ситуації є використання регіональних, місцевих резервів економічного розвитку.

Міста як зосередження виробничих сил суспільства, трудових, науково-технічних, виробничих ресурсів є найважливішим центром ринкових перетворень, тому що тут сконцентроване керування всіма сферами життєдіяльності.

Будучи однією з ланок адміністративно-територіального розподілу, місто має властивості суспільної системи і як цілісний організм вимагає складної і скоординованої роботи як виконавчого, так і представницького органів влади. Тому головним у керуванні процесами життєзабезпечення, рішенні багатоскладових проблем розвитку господарських структур міст є комплексне планування економічного, соціального і технічного розвитку.

Інструментом керування і реалізації намічених задач і пріоритетів програм місцевого рівня (розвитку міст) є комплексні соціально-економічні програми. Планування є центральною функцією управління, яке визначає цілі практичної діяльності та шляхи їх досягнення з використанням наявних ресурсів і оцінкою ефективності.

У третьому розділі розроблялася програма розвитку промислово-виробничого комплексу м. Новгородівка. Були запропоновані заходи щодо розвитку промислового комплексу (у т. ч. програми розвитку вугільної промисловості, металургійної промисловості, машинобудування), виробництва товарів народного споживання, агропромислового комплексу, транспорту та зв'язку, житлово-комунального господарства, а також запропоновані напрямки можливих інвестиційних вкладень. Також був проведений апріорний аналіз, заснований на експертних оцінках, інвестиційної привабливості регіонів країни за даними Держкомстату України. В ньому були виявлені найкращі регіони, де перше і провідне місце посів Донецький регіон. З цього можливо зробити висновок, що інвестиційний клімат у нашому регіоні характеризується високим соціально-економічним потенціалом за рахунок розвитку промислового виробництва, а також

найбільшим рівнем урбанізації і забезпеченістю кваліфікованими кадрами. Регіон має досить високу місткість ринку споживчих товарів і факторів виробництва. Найбільш привабливими для інвестування є основні галузі промислового виробництва, торгівля, транспорт та зв'язок, побутове обслуговування, медицина та страхування.

Також у розділі були розглянуті питання з реалізації інвестиційних проектів і надані рекомендації з оцінки бізнес-планів інвестиційних проектів, аналізу інвестиційних проектів, оцінки ефективності інвестиційних проектів, прийняття рішення по вибору інвестиційних проектів та зменшенню ризиків в процесі інвестування.

В результаті проведених досліджень можна сказати, що застосування нових розроблених методів аналізу, програми розвитку та напрямків інвестування забезпечать більш ефективне регіональне управління розвитком промислового комплексу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрютина Н. С. Добавленная стоимость и прибыль в системе микро- и макроанализа финансово-экономической деятельности // Финансовый менеджмент. – 2016 - №1 - С. 13-17.
2. Алаев Э.Б. Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический словарь. – М.: Мысль, 1998.- 189 с.
3. Абрамов С.И. Инвестирование. – М.: Центр экономики и маркетинга, 2015. – 440 с.
4. Амитан В. Промышленный и интеллектуальный потенциал в системе научно-технического развития Донецкого региона // Економіст. – 2016. – №12. – С. 32-35.
5. Амоша О.І. Особливості розвитку прикордонного співробітництва промислового регіону // Економіст. – 2018. – №9. – С. 28-30.
6. Амоша О.І. Промисловість України: оцінка стану з наукової позиції та пропозиції щодо підвищення ефективності // Економіка промисловості. – 2016. – № 2(12) – С. 3-8.
7. Анализ хозяйственной деятельности / И. А. Белобжецкий, М. Ф. Дьячков и др. / Под ред. В. А. Белобородовой. - М.: Финансы и статистика, 2000. - 247 с.
8. Анализ хозяйственной деятельности в промышленности: Учебник для вузов/ Л. А. Богдановская, Г. Г. Виноградов, О.Ф. Мигун, М. И. Мишина/ Под ред. В.И. Стражева. – 2-е изд., стереотип. – Минск: Вышэйшая школа, 2011.- 363 с.
9. Ансофф И. Стратегическое управление: Пер. с англ./ Науч. ред. и авт. предисл. Л.И. Евенко.- М.: Экономика, 2004. – 154 с.
10. Артоболевский С.С. Региональное развитие в Великобритании. – М.: Институт географии РАН, 2007. – С. 80-100.
11. Афонін А.С., Сванідзе Л.Г. Проектний підхід у сучасному підприємстві: сутність, моделювання, впровадження // Економіка промисловості. – 2017. – № 5 (6). – С. 9-18.
12. Баканов М. И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа: Учебник.– 4-е изд., доп. и переработ. – М.: Финансы и статистика, 2013. - 415 с.

13. Бандурка А.М., Червяков И.М., Посылкина О.В. Финансово-экономический анализ. – Харьков: Университет внутренних дел, 2014. – 394 с.
14. Барнгольц С.Б., Тация Т.М. Экономический анализ хозяйственной деятельности предприятий и объединений. - М.: Финансы и статистика, 2001. – 317 с.
15. Барнгольц С.Б. Экономический анализ деятельности предприятий и объединений. – М.: Финансы и статистика, 2011. – 217 с.
16. Беренс В.И., Хавранек П.М. Руководство по оценке эффективности инвестиций. – М.: Экономика, 2010. – 527 с.
17. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. – К.: МП “ИТЕМ” ЛТД, 2010. – 447 с.
18. Близнюк А. Поддержка серьезным инвесторам гарантирована // Економіст. – 2018. – №3. – С. 26-27.
19. Боди З., Мертон Р. Финансы: Пер. с англ. — М: Издательский дом “Вильямс”, 2015. – 592 с.
20. Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчан М.І. Економіка підприємств. – Львів.: Сполом, 2013 . – 379 с.
21. Борденюк В. Концептуальні основи співвідношення функцій місцевого самоврядування та його органів з функціями держави // Право України. – 2003. – №11. – С. 17-22.
22. Борисевич В.И., Кандаурова Г.А. Прогнозирование и планирование экономики: Учебное пособие. – Минск: ООО «Интерсервис», УП «ЭКОПЕРСПЕКТИВА», 2001.- 380 с.
23. Бужинский А.И., Шеремет А.Д. Методика экономического анализа деятельности производственного объединения. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 229 с.
24. Бузинець Р. К вопросу об активизации инвестиційної діяльності на державному і регіональному рівні // Економіст. – 2013. – №9. – С. 64-67.
25. Букач Б. Возможности оптимизации процесса проведения налоговой реформы в экономике Украины // Економіст. – 2013. – №8. – С. 58-60.

26. Воркут Т.А. Проектний аналіз. – К.: УЦДК, 2010 – 442 с.
27. Гавриленко В.А. Теория и методика экономического анализа производственно-хозяйственной деятельности промышленных предприятий.- Донецк: ИЭП НАН Украины, 2008. – 136 с.
28. Герасенко В.П. Прогнозирование и планирование экономики: Практикум. – Минск: ООО «Новое знание», 2016.- 192 с.
29. Гладкий Ю.Н., Чистобаев А.И. Основы региональной политики: Учебник. – СПб.: Издательство В.А. Михайлова, 2003. – С. 23-27.
30. Глівенко С.В., Соколов М.О., Теліженко О.М. Економічне прогнозування. – Суми: Університетська книга, 2016. – 207 с.
31. Глухов В.В. Математические модели менеджмента. – К.: КНЕУ, 2000. – 215 с.
32. Голуб А., Чеботарев А. Модель эффективности финансирования инноваций // Економіст. – 2003. – №3. – С. 64-67.
33. Гохберг Ю.А., Мерцалов С.Н. Рубинович Т.Ю. Сравнительная оценка эффективности реализации инвестиционных проектов в СЭЗ “Донецк” и ТПР // Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв’язків та залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект. – Донецьк: ДонНУ, 2003. – С. 640-645.
34. Грабовецький Б.Є. Економічне прогнозування і планування: Навчальний посібник. – К.: ЦНЛ, 2003. – 188 с.
35. Губський Б.В. Інвестиційні проекти в глобальному середовищі. – К.: Видавництво “Наукова думка”, 2019. – 390с.
36. Євдокименко В.К., Садова І.Я., Шевчук Л.Г. Соціальна інфраструктура і пошук перспектив розвитку. – Чернівці: Прут, 2009. – С. 43-45.
37. Ефимов А.Н. Экономика и планирование советской промышленности: Учебное пособие для студентов экономических спецвузов. – М.: Экономика, 1980. – 334 с.
38. Журавский В.П., Кавыршина В.А., Мартынов А.Ф. Отечественная практика планирования городского развития // Економіка промисловості. – 2011. – №2(12) – С. 130 – 134.

39. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навчальний посібник. – К.: Знання-Пресс, 2010. – 207 с.
40. Игошин Н.В. Инвестиции. Организация управления и финансирование: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2011. – 542 с.
41. Идрисов А.Б., Картышев С.В., Постников А.В. Стратегическое планирование и анализ эффективности инвестиций. – М.: Филинь, 2008. – 518 с.
42. Інвестиційна діяльність: Навчальний посібник./ Під ред. А.А. Пересада, Л.І. Нейкова. – К.: Центр нової літератури, 2014. – 376 с.
43. Ищенко И.И. Планирование в системе хозяйственного механизма: вопросы теории и практики. – К.: Вища школа, 2001. – 239 с.
44. Калина А.В., Конева М.И., Ященко В.А. современный экономический анализ и прогнозирование (микро- и макроуровень): Учебно-методическое пособие. – К.: МАУП, 2007. – 268 с.
45. Кириленко О.П. Міжбюджетні відносини: Стан і проблеми удосконалення // Фінанси України. – 2000. - №6. - С. 67.
46. Клебанова Т.С., Решетняк Е.И. и др. Инвестиционный портфель коммерческого банка. – Харьков.: Бизнес-Информ, 2000. – 146 с.
47. Клейнер Г.Б., Тамбовцев В.Л., Качалов Р.М. Предприятие в нестабильной экономической среде: риски, стратегия, безопасность. – М.: Экономика – 2007. – 245 с.
48. Кноглер М., Секарев О. Ринкова реформа і регіональна політика // Економіка України. – 2005. - №1. – С. 65-66.
49. Ковалев.В.В. Методи оценки инвестиционных проектов. – М.: Финансы и статистика, 2008. – 144с.
50. Ковина М. Б., Майданчик Б. Й. Внутриотраслевой анализ эффективности работы предприятий и объединений. - М.: Финансы, 1977. – 317 с.
51. Концепція регіональної політики в Україні. – Інститут економіки промисловості НАН України. – Донецьк, 2004. – С.4-5.
52. Коровкин В. Европейская интеграция и региональная политика // Мировая экономика и международные отношения. – 2007. - №4. – С. 99-100.

Додаток А

Таблиця А.1 –Галузева структура промисловості м. Новогродівка на період до 2030 року(за обсягами товарної продукції у порівняних цінах), %

	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2025 р.	2013 р.
Промисловість – всього в тому числі:	100	100	100	100	100
Вугільна	93,3	92,9	92,4	91,7	90,7
Металургійна	1,5	1,6	1,7	1,8	2,0
Машинобудування та металообробка	1	1,05	1,1	1,2	1,3
Легка промисловість	0,03	0,05	0,06	0,08	0,1
Харчова промисловість	1,1	1,25	1,4	1,6	1,9
Інші галузі	3	3,1	3,3	3,6	4

Таблиця А.2. – Структура зростання виробництва по сферах і основних галузях економіки М. Новогродівка на період до 2030 року (%)

	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2025 р.	2030 р.
Виробництво – всього в тому числі:	100	100	100	100	100
Сфера виробництва продукції з неї:	94,1	93,8	92,6	91,3	90,1
Промисловість	87,8	87,1	85,6	83,7	81,7
Інші галузі матеріального виробництва	6,3	6,7	7	7,6	8,4
Сфера надання послуг з неї:	5,9	6,2	7,4	8,7	9,9
Транспорт і зв'язок	1,1	1,2	1,4	1,8	2,1
Торгівля, громадське харчування	0,6	0,7	0,9	1	1,2
Побутове обслуговування	0,8	0,9	1,0	1,3	1,5
Житлово-комунальне господарство	1,3	1,4	1,7	2	2,2
Інші галузі нематеріального виробництва	2,1	2,0	2,4	2,6	2

Додаток Б

Таблиця Б.1-Обсяги та темпи росту промислової продукції у порівняних оптових цінах по м. Новоградівка на період до 2030 року, тис. грн.

	2018р.	2019р.	2020р.	2025р.	2030р.	Темпи росту (зниження) у % %				
						2018р.	2019р.	2020р.	В середньому за рік	
						до 2017р.	до 2018р.	до 2019р.	2021 - 2025р.р.	2026 – 2030р.р.
Товарна продукція у порівняних оптових цінах на 01.01.03 в тому числі по галузях:	937044	940876	947052	956283	969208	100,15	100,41	100,66	100,97	101,35
Вугільна	874251	876221	880126	886351	892677	100,13	100,23	100,45	100,71	100,78
Металургійна	13589	13856	14033	14268	14598	100,52	101,96	101,28	101,67	102,31
Машинобудування та обробка	9349	9589	9726	9958	10658	100,12	102,57	101,43	102,39	107,03
Легка промисловість	39	41	45	50	60	100,00	105,13	109,76	111,11	120,00
Харчова промисловість	10360	11367	11854	13065	15894	100,48	109,72	104,28	110,22	121,65
Інші галузі	29456	29802	31268	32591	35321	100,45	101,17	104,12	104,23	108,38

Додаток В

Таблиця В.1 -Обсяги та темпи росту промислової продукції у натуральному виразі по м. Новогродівка на період до 2030 року

	2018р.	2019р.	2020р.	2025р.	2030р.	Темпи росту (зниження) у % %				
						2018р. до 2017р.	2019р. до 2018р	2020р. до 2019р	В середньому за рік	
									2021 - 2025р.р.	2026 - 2030р.р.
Виробництво основних видів промислової продукції у натуральному виразі										
Готова вугільна продукція, тонн	25681	26265	26453	26894	27569	100,36	102,27	100,72	101,67	102,51
Готова металургійна продукція, т	77,0	79,1	81,6	83,8	85,7	100,26	102,73	103,16	102,70	102,27
Електродвигунів, тис. од	62	68	76	82	91	103,33	109,68	111,76	107,89	110,98
Хлібобулочних виробів, тонн	6859	6901	6965	7012	7591	100,28	100,61	100,93	100,67	108,26
Олія, тонн	912	920	937	956	985	100,22	100,88	101,85	102,03	103,03
Борошно, тонн	426	436	448	463	478	101,43	102,35	102,75	103,35	103,24

Додаток Г

Таблиця Г.1 -Прогноз інвестиційних вкладень по м. Новогродівка на період до 2030 року (млн. дол. США)

	2018р.	2019р.	2020р.	2025р.	2030р.
Загальний обсяг інвестицій за рахунок усіх джерел фінансування у тому числі:	73,28	85,26	92,60	120,00	150,00
У виробничу сферу	57,95	66,23	69,2	80,00	105,00
У невиробничу сферу	15,33	19,03	23,40	40,00	45,00